

Theophili Raynavdi Societatis Iesv Theologi, Opera Omnia

Tam hactenus inedita, quàm alias excusa, longo Authoris labore aucta & emendata : Accessit Tomvs Integer Complectens Indices Septemdecim in vniversum Opus, omnium quotquot prodierunt locupletissimos, Qvibus Absolvts Divinae Av Humanae Eruditionis Thesaurus Orbi literato aperitur ; Adiectus est ...

Raynaud, Théophile

Lugduni, 1665

VII. Christus Legislator summus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79582](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-79582)

Vobis dixit, non mibi. Veniet ut quibus est gloria de regno, sit de familiaritate fiducia. Et regni eius non erit finis. Qui eius adiutum eris, gaudie quia regnum sine fine promisit; ubi est sine successore militia, ubi sunt perpetuae dignitates. Sed quid est quod permanstra non ambiant, qui ambiant transiit? Quod est quid est, quod caducos honores auro comparant, & nolunt gratis accipere sempiternos? Fratres hic parantur officia, hic decernuntur loca, hic honores designantur. Hic qui non de Euangelio fide accepit codicillos, ibi aeternarum insulas non habebit dignitatem.

C A P V T VII.

Christus, Legislator summus.

604 *V*M hactenus disputatum sit de regia Christi potestate, non possumus de potestate eius legislativa silere. Hac enim potestas, est regia potestatis velux appendix, & consecutarium. Vnde Isaia cum de Christo dixisset cap. 33. *Dominus Rex noster, subdit, Dominus legislator noster.* Et Clemens Alexandri, stromatum *vere in fine*, ac Celsus apud Originem lib. 5, sub medium, ex Pindaro, addunt, [Lex est Rex omnium mortaliuum,] Quod ad nemus regie & legislatricis potestatis perspicendum, iudicare potest.

Ablegata impropria legislatio per sanctum exemplum, Christo licet maximè congruens.

Non est autem hic quæstio de Christo legislatore, ad eum improprium modum quo S. Petrus apud Clementem Alexandrium 1. stromatum *vere in fine*, vocat Christum, *legem, & rationem.* Et aquæ eodem sensu, vocare poterat legislatorem, quatenus nimurum vitæ eius exempla, sunt norma viuendi, vel certè quatenus eius facta, sunt totidem Dei leges, quibus diriguntur. Sic enim S. Chrysostomus in Psal. 1. illud, *in lege eius mediabitur*, accipit de Christo, sic scribens. [Et quænam est ea lex, nisi Christus qui inenarrabiliter est ex Patre genitus, nec est scriptus in tabulis lapideis? Ex Sion enim erigetur lex, & verbum Domini ex Hierusalem. Qui lex quidem dicitur, ut qui in se ferat paterna consilia, Verbum autem seu ratio, ut qui à Patre sit inseparabili.]

Pulchritè item Victor Cartensis lib. de pœnit. cap. 24. [Omne quod Dei filius Dominus Iesus Christus, qui est via veritas & vita locutus est, lex est, & sub exemplo sui fieri docuit, quod nobis in scripto mandauit.] Adde etiam, quia per Christum tanquam per vitæ normam iudicandi sumus. Quam causam denominandi Christum legem, fuisse prosequitur Elias ad primam Orat. Nazianzeni. In hunc ipsum sensum Philo *initio libri de Abraham* ordiens tractationem de magnis plerisque viris legis naturæ ac scriptis, post expensos quinque libros legis scriptæ, ait auspiciari se velle à generibus & quasi exemplaribus legibus. [Hæ sunt

(inquit) viri qui recte ac sine culpa vixerunt, quorum virtutes publicatae sunt in sacrum literarum tabulis, non tantum ad laudem illorum, verum etiam ad lectores in amationem provocando. Fuerunt enim illi, amatae rationalisque leges, duabus de causis venerabiles: altera quoniam ostendunt quod præcepta legis à natura non discrepant: altera quod hinc licet, non esse opus magno labore ad exigendam vitam iuxta legum regulam; quando illi prisci ante leges singillatum proditas, non scripto iure vi, pati felicitate atque felicitate vixerunt. Ut merito quis dicere possit, leges scriptas nihil aliud esse quam vitam Patrum commentarios, in quibus eorum dicta factaque narrantur.]

605 Idem lib. de vita Mosis, quomodo Principium vita in utramque partem sit lex subditis, aperit his verbis. [Ne illud quidem ignotum est, quod clatos viros imitantur obscuri & ignobiles, sua sponte sequendo, quoque viderint illos contendere. Itaque si quando Princeps se totum dans voluntatibus, primus ad vitam delicatam defecit, viuenda proponendum subditorum multitudine, ad ventrem, & ea quæ sub ventre sunt, proclamare præter appetitum necessarium: nisi qui natura benignitate, animam forti sicut in fiduciam sed propitiom. Quod si honestior, seuerior, rærneque sectant ille prætererit intemperantes quoque murantur ad continentiam, vel mea, vel reuerentia, ut habeantur amulatorum studiorum similium. Nec enim sic infaniunt, ut præfationibus anteferant; Et fortasse quia legislator futurus erat, multo ante ipse lex amata, rationalisque factus est per Dei prouidiam, quæ ne scilicent destipabit huic munere.]

Tandem egegi quoque, initio libri 1. de vita Mosis. [Regis officium est, iubere quæ oportet fieri, ut veritate à quibus abstineri deecit. Ceterum iuslo faciendum, & interdictio cænatorum, propriè ad legem pertinet. Atque ita consequitur, ut Rex, animata lex sit; lex vero, sit Rex iustissimus.] Sed & Gregorius Nyssenus orat. de S. Gregorio Neocatensiens. sit. Alexandrinos cupiuusle cum apud se retinere, ut effet apud eos conditor virtutis, & vita legislator.

Hunc modum quo Christus legislator dicitur, hic non attendimus: quia non est is qui consequtitur munus regium, nec est reuera cum potestate præcipiendi, & vi obligandi coniunctus, sed tantum continetur vita sanctitatis; & bonis exemplis quies Christus præluxit omnibus & eatus, quomodo le quisque genere in vita debeat, factis monstravit. At hoc, etiam priuatus quilibet præstat potest, & reuera fieri ab aliquibus absque facultate legislativa præstatur. Quod enim de suo Dementio aiebat seneca, prouisum illum à Deo fuisse, ne suo seculo testis decesset; de omnibus aquæ feculsi valet; instaurare scilicet Deum, ut Iob dixit, in omni ævo testes suos; id est interpreti Dido Gregorio sanctos semper viros aliquos prouidere, qui quomodo viuendum sit, factis contestentur, & exemplo præscribant qui agendum, quidue declinandum. Id vnum Christo tribuere, aliud non esset, quanam recte normam & legem impropriam, id est obiectuam patiū & exemplorum, quam potestatem cum obli-

gatione

gatione directuam, qualem fert nomen legislatoris propriè dictum, vendicare Christo Dominō.

Propriè dictam vim legislatuam, qui Christo negant.

606 Negarunt illi hanc potestatem Sectarij nuperi. Ac primum Lutherus apud Castrum V. praeceptum. Hæresi 1. & apud Bellarmino 1.4 de Instit. c. 1. Item Calvini ab eodem additus, & à Stapletonio in c. 3. Epistol. ad Rom. Nec non Brentius apud Lenfæum l. 9. de libertate Christiana c. 9. Indè enim probat Arentius legum Ecclesiasticum inanitatem, quod ne ipse quidem Christus, in hunc mundum venerit ut legislator. Apolloli quoque, non ut legislatores sint missi, sed ut ministret diuina. Eos enim misit Christus, prout ipse à Patre misus fuerat, ut fecerint illa eius verba: *sicut misit me Pater, & ego misso vos: vnde sicut ipse Christus non venerat nisi ad prædicandum, ita & Apostolus in trentis, dixit: Ite & prædicate Euangelium.* Concludit hinc Brentius. [Quare quanto magis Romanus Pontifex, gloriatur se successorem Apostolorum, & Vicarium Christi, tanto minorem habet auctoritatem condendorum novarum legum.] Sic ille, malam conclusionem, ex determinata antecedente infensos: non esse scilicet Christi Vicarios legislatores in Dei Ecclesia, cum ne ipse quidem Christus, fuerit legislator. Rationes ducent Sectarij ex eo quod gratia per Iesum Christum sit facta, & lex per Molem data, sicut ex clausa. Idem quod aliquo non esse mus adepti per Christum perfectam libertatem, nisi essent legibus omnibus exsoluti: nec Euangelium est quod dicitur, sicut bonum nuntium; quia adhuc superercent onera legum. Scriptura denique ipsa non, non esset dicens, *partium vel factus a nobis*, sicut id vertatur *Testamentum*, sicut *institutum*, seu *Lex*, aut *codex legum Christi*.

Agnoscunt eam Scriptura & Patres.

Contrarium, sicut quod Christus verè ac propriè sit legislator, est ex fide certum. Ita enim definivit Tridentina Synodus less. 6. Can. 2.1. verbis illis. [Si quis dixerit, Christum Iesum à Deo hominibus datum sive, ut redemptorem cui fidant, non etiam ut legislatorem cui obediant, anathema sit.] Sunt in eandem rem Scriptura expressissime, & rationes in clatibiles, quas addens qui hac in parte veritatem Catholicam tueruntur, Castro loco citato, Bellarm. libro illo 4. de Instit. c. 5. A Rua controvèrsia 6. Scholastica concl. 1. & 2. Suarez 10. de legibus c. 1. & passim Hærefæologi. Ex Scripturis ergo Patrum interpretatione hic aptatis, addens plurima Iosephus à Costa l. 4. de Christo renewato c. 2. Sed illud egregium, quod habet Isaías c. 43. Ibi enim aperte agens de christo,) ut liquet ex textura capituli, & ibi S. Hieronymus ac Cyrilus restè tradunt,) vocat eum *legiferum nostrum*. Quid expressius, aut clarius? Neque enim fas est, ad alienum & improprium sensum trahere ac detorquere voces adē manifestè ferentes quod intendimus in acceptio- nē eorum propria, & Christo tributa, nihil sit absurdum: immo aliquid maxime Christum decens,

Theop. Raynaldi de Attrib. Christi.

vt mox dicam. Præterea Ioannis 14. ipse Christus Ius aliquas leges agnoscit, cum dicit, *qui habet mandata mea & seruat eas, ille est qui diligit me.* Et rursus c. 15. *Si præcepta mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea.* Item Marci vltimo, Christus vale dicens Apostolis, iubet ut docent omnes gentes, seruare omnia quæcumque mandaverit illis.

607 Patrum testimonia adeo densa sunt, quibus Christi præcepta & leges strictè ac propriè dictas agnoscunt, ut superuacaneum censem vele aliqua specialiter proferre. Tantum appendam parva quædam testimonia, quibus Christi legislatuam potestas cum peculiari emphasi proditur. Eiusmodi est quod Iustinus Dialogo cum Triphono, Christum, *legem postremam & testamentum numquam rescindendum* appellat, his prater cetera. [*Sempiterna nobis & vestinia lex, Christus datum est, & testamentum fideli: post quæ non lex vestra, non mandatum, non præceptum sequitur.* Annon legitur quæ dicit Elaias? *Audite me, audite me popule mei, & Reges aurius percipite, quod lex egredietur a me, & iudicium meum: ad lucem gentium propinquat celeriter iustitia mea, & egredietur saluare meum, & in brachium meum gentes sperabunt.*] Subdit multa de nouo Testamento apud Hieremias m & Isaiam promissio, aperteque sumi Testamentum, pro lege. Tum addit. [*Hanc ipsam legem spernitis vos, & vilpenditis illud nouum Testamentum eius sanctissimum; ac ne nunc quidem accipitis: neque majorum facinorum penitentiam agitis, adhuc enim aures vestrae obtutare sunt, oculi excaeci, cor crassius redditum, sicut exclaims Ieremias: ac ne sic quidem audiris; Praeterea est legislator, & non videtis.*]

Autor operis de Christi Cardin. operibus, apud Cyprianum sermone de Spiritu sancto, quod de Christo legislatore vltimo, dictum à Iustino est, egregie confirmat: Idque præsignatum fuisse tabularum priorum confractio, saluis posterioribus, non iam diuina sed humana manu conscripti, sic exponit. [*Hoc dixit Spiritus sancto, in lapideis tabulis, lex primum confcripta, quinquagesimo die post egressum Israël de Aegypto, in monte Sina Moysi est commenda: sed populus nequam, & gens duræ cervicis, à quorum animis terror ille recesserat, quem mons ardens, & flammea iuga, & clangor bucinæ, & lampades coruferæ, & horrenda tonitrua inper incuserant, in apostiam conuerti, & de Moysi reditu desperantes, lege diuinitus missa indigni indicati sunt; quia in oculis eorum, Moyses strangulabat, tam verba, quam instrumenta comminuit & delevit.* Quin etiam sceleris ultione patrata, reuerti in montem ad Dominum, quadraginta diebus ieumanns, & colloquens, tandem obtinuit, ut ipse alias ex saxo ad instar priorum excidit tabulas, in quibus eandem quæ in primis fuerat Scripturam infulperet & formaret. Factumque & mirabili dispensatione superni iudicij, ut lex quam Sanctus scripserat Spiritus, delectetur: & quam manus humana restituit, in posterum teneretur. Quod ea ratione potest sic actum, ut populus prior fecundum eam ambulans & viuens, diuinis colloquiis, & spiritualibus mandatis ostenderetur indigne sine posse mentes perfidas sancta percipere, nec intelligere sacramenta, quæ exemplaria regimine velabantur. Porro

○○ Testamen

Testamenti noui quæ Christo euangelizante patuit veritas, verbo Christi prolata, indissolubilis permanit, & solida deinde stabilitatis perpetuae auctoritate fulcita est; eo quod oblatam gratiam humiles suscepunt, & quod filius inter pauperes Spiritu inuenit sibi domum in qua caput reclinet. Et merito reprobatos, visibiles tabulae inuisibilis Dei indicant contemptores, & ampliori dignos honore Incarnati Verbi credulos auditores, & deuotos venatores.]

608 S. Hilarius in psal. 131. eam legis Christi firmitatem expressam à Danide censet, cum Ecclesiastis Christi vocavit locum ubi sicut et per des eius. [Cum statur (inquit,) uno in loco ex quod decedi non oporteat, constitutus. Vbi vero pedibus statur, illi totu corporis officio insit. Lex præterit, prophætia clausa est, finis eorum Christus est. Demutatio alterius, nullus locus est. In hoc in æternum standum est, vbi iam decursu legis & Prophetarum Dominus insit. Discutit quidem per Apostolos prædicationem, quos frequenter per pedes significatos meminimus, sed in Euangelio constitutus. Illuc ergo adorabitur, vbi Domini pedes, id est prædications nouissimæ, sine mutatione allelius transfiguratio constitutus.] His aperi-
tissimè, vñam cum Christi lege, potestas quoque legi statua itabilis.

S. Ambrosius tert. 5. in psal. 118. v. 2. multa magnificè de Christo prælocutus, addit. [Oportet ut sequamur testimonia, ut peruenire possumus ad magnum testimonium, Dominum Iesum. Oportet etiam ut in præceptis Domini ambulemus, ut perueniamus ad magnum præceptum, de quo legisti: *Divitum est antiquis, non occides: ego autem dico vobis; hoc est, super omne præceptum dico.* Itaque non usurparie dixerim, sed vere: quia sicut sunt sancta sanctorum, ita præceptum est præceptorum.] Siue Christum ipsum, vocet *magnum præceptum*, nempe causuliter; eo modo quo Iustino vocatus est *Lex*; siue præceptum vocet legem eius, perinde est ad rem præsentem. Est vero Emphasis in voce *præcipi præceptorum*, qua congeneratione Hebræi, quippe in certo genere exquisitum designant. Sic enim dominat Canticum Cantorum, quod est Canticū excellentissimum, & Mysterium Mysteriorum, quod omnia transcedit mysteria. Similiter ergo præceptum præceptorum, quod est omnium eminentissimum, & lex legum quae est super omnes leges.

S. Augustinus, ait impudenter negari quod hinc intendimus, ostendens enim 17. canticum cap. 17. psalmum 109, vniuersum de Christo esse, ait inter cetera. Inimicos ponit sub pedibus eius, nondum apparet. Id igitur apparebit in fine. Nunc hoc vere creditur, post videbitur. Verum hoc quod sequitur, *virgam virtutis emittit Dominus ex Sion, dominare in medio inimicorum tuorum*: ita clarum est, vt non solum infideliter & infeliciter sed etiam impudenter negetur. Et ipsi quippe fatentur inimici, ex Sion missam fuisse legem Christi, quod Euangelium nos vocamus: & eam virgam virtutis eius agnoscimus. Dominari vero in medio inimicorum suorum, iudicari ipsi inter quos dominatur, dentibus suis fricendo, & tabescendo, & nihil aduersus eum valendo testan-

tur. J. Consulto abstineo pluribus testimonij, quod vbius prostant permulta.

Firmatur ratione, & vñ ipso Christi, per se, ac suos.

609 Accedit ratio, quæ ex iactis super principiis, manifestissima est. Muneris enim regio, verè & propriè accepto, adiuncta necessariò est potestas legislativa & præceptiva. Per eam namque maximè exercetur iurisdictio, regimènque subditorum, cui curando addiditur potestas regia. Atque Christus Dominus, vi apertè monstratura est, habuit regiam potestatem, cum in vniuersum orbem tum in Ecclesiam. Igitur fortius quoque est potestatem leges ferendi. Nihil video in hac ratiocinatione, vel infirmum & indigem munimenti, vel obscurum & declaracionem postulans. Sicut enim in omnibus regnis manifesta est necessitas & utilitas legum, ita & in regno Christi, fatendum est leges aliquas fuisse necessarias, ultra naturalem & diuinam veteremque noso regimine instituto, & adunata noua congregatio politica, ut est à Christo factum, necessaria quoque fuerint leges nouæ, quibus generali illa ventura, & populus qui nascetur quem fecit Dominus, à novo principe habent potestatem omnis carnis, dirigent ad finem præstitutum, per media fini illi accommodata, & novo regimini consentanea. Atque ita videamus, Christum legem tulisse, qua suscipienda baptismi omnibus qui salutem velint, necessitatem iniecit, vita cum necessitatibus quæ mög dicitur, & parvulos quoque, tametsi legi propriè dicitæ incapaces, & reddit inhabiles ad gloriam, ex diuina institutione, distincta a legi. Videamus item Ioannis 6. latum à Christo eis præceptum de Eucharistia. Et Luca 22. præceptum de sacrificio ineruato ritè celebrando. Alibi item varia ab eo Matrimonium in publicam formam, renocandum, sunt præceptum, qua omnia liquidò monstrant, Christum hunc illam legislatuam potestatem agnoscisse, regis sue spirituali potestati correspondente. Quod addo, quia quamvis Christus fuerit quoque Rex supernaturæ, tèporalis, spectato, obiecto, & legislatuam potestatam ei Regia auctoritas natus: tamen sicut vñ regis illius potestatis consulito abstineat, ita neque vim legislatuam ei proportionatam exprompsit: quamvis si libuisset, potuisset eam exercere, & leges orbis vniuersi, ipsiusque populorum principibus quo ad temporalia quoque obiecta ponere.

Denique Apostoli ut argumentum aduersorium retoriqueamus, non pollebant nisi tenui participatione potestatis Christi Domini, & tamen leges tulerint. Nam auctorum 15. Apostoli mandant abstinentiam à ceteris cibis, relinquentes cetera onera. Et Paulus 1. Corinth. 5. vetat convictum cum iis qui indigne Christiana professione se gerent. Qui etiam alibi, dicitur iussisse custodiri præcepta Apostolorum, & seniorum. Et rufus alibi, comminatur se in virga venturum, nec parturium, & in promptu habere vñscii omnem inobedientiam. Ex quibus manifestè habetur, Apostolos ita se agnoscisse Christi ministros, & dispensatores mysteriorum Dei, vt tamen simul agnoscerent, eis non esse donatos nudo ministerio emuni-

trandi

tiandi Euangelium; sed insuper sortitos à Christo esse, potestatem iubendi quae essent ad salutem fidelium necessaria; & castigandi noxios ac inobedientes. Ex qua facultate coactiva, aperè habetur potestas directiva, cuius illa est quasi satellitum. Idem porro est de viris Apostolicis, quorum legislatum potestatem eruditè stabilis Franciscus Turrianus lib. 1. pro Epistolis Pontificis. cap. 27. Multo itaque magis Christus Dominus cuius Apostoli & Apostolorum successores locum tenent, filii natus pro patribus, constituti esse Princeps & legislator super omnem terram. Quod aliqui volunt prenumerant Ptol. 9. veribus illis, formula optandi expressit pro more Scripturæ, *constitus Domine legislatore super eos, ut sciant genes quoniam homines sunt: quoniam alij eum locum ad Antichristum potius referant, Iudeos Christo rebellis, specie subleuationis oppressorum. Alij & valde verisimiliter, eum locum referant ad Constantimum Magnum, Gregis nostri Zoro babebant, ut Theodoreus in historia Relig. S. 1. in fine scitè nominavit: vel ad Theodosium, alioisque pios Imperatores, à quibus Christiana Religio legibus communita, Ethnicius autem legibus coercitus ac evulsus est. Et sic igitur Christum regni Ecclesie legislatorem p̄ se a propria dictum, extra dubium esto.*

Prima aduersariorum machina, de lege per Mose data, gratia per Christum facta, exercitur.

610 Argumenta Aduersariorum, eiusmodi sunt, quæ commiserationem potius mouent, quam difficultatem ingetant. Primum erat, legem datam esse per Mose, gratiam autem factam esse per Iesum Christum, ut habetur Iohannis 1. Verum inde determinè inferatur, Christum potestate legislativa caruisse. Non enim conceditur Mose legislatio, vel potius legis promulgatio; Christo autem gratia & veritatis effectio, ut remoueatur à Christo potestas legis ferenda: sed insinuatur quid utriusque peculiare fuerit, non expresso aperè eo quod communè utriusque fuit; nempe legislatione. Quamquam neque hæc proprie loquendo est Moli tribuenda, ut infa dicam. Moi ergo peculiare ac proprium fuit, quod ut Diuus Augustinus tract. 3. in Iohannem reatè expendit, tanquam seruus fidelis in domo Dei, promulgavit datam sibi à Deo legem, gratia propositus sterilem, quantum erat ex vi ipsius legi: multis autem rituum & ceremoniarum tegminibus oboluuentem, quæ aliquando conferenda erant vero Dei populo. At Christus ultra illam ostensionem boni ac mali à lege præstatim, conculit Spiritum vita, ut perfici possent, quæ per legem agnoscabantur, ut saepe Apostoli ad Rom. & Galat. docet. Et hoc est facere gratiam. Exhibit etiam ipsa, quæ per vmbras & figuræ à Mose & Prophetis monstrata fuerant, quod est facere veritatem. Id vnum de Christo & Mose affirmatur cap. illo 1. Iohannis, & sub aliis verbis aut typis, traditur à plerisque Patribus, discrimina legis Mosaicæ & Christianæ tradentibus. Sed de impletione figurarum legis in Christo, satis supra est dis-

Theoph. Raynandi de Attrib. Christi

putatum. Nunc iunat attingere alterum membrum huius loci proprium.

Quoad gratiam ergo per Christum factam, non à Mole ut D. Augustinus cùm alibi frequentissimè, tam accuratè libro de Spiritu & littera prosequitur, optimè obseruat S. Cyrillus Alexandr. lib. 2. de Ador. id expressum esse in rubo, cuius ignis lucebat, sed non ardebat, cæterisque emittebat nullum. [Iraeli nimurum (ait Cyrilus) tanquam silvestri arbori, ac dulcis Iustitia fructus nullos habenti, quod in Agyptiorum legibus aleretur, Angelorum admixtatione danda lex erat; quæ illuminandi vim quidem haberet, si spiritualiter intelligeretur, cædemque tamen menti tenebras posset effundere: (habet enim ignis natura, ut efficiat id quoque;) sed tamen cum accipientibus nullam utilitatem attulerit, nulla ipsius culpa factum est. Verum quod iij quibus cum agebatur, minimè lumen illud in animum atque in cor ad mitterent. Nam extrinsecus cum litera opibus veluti specie quadam luminis abundantaret, quod habere se putabant, reuera minimè habebant. Quod igitur circa rubum ignis videbatur quidem, neque tamen arbori illi sensum caloris inferebat, cuiusmodi mihi quippiam significare videtur.]

611 Idem significabat iuxta eundem Cyriillum lib. 3. de adorat. & Damascenum Orat. de Transfig. sub finem, quod Moses populum di circumduxit, atque laissavit per desertum; ad terram tamen promissionis perducere non potuit, sed id præstitit Ioseph, qui typus Christi etiam nomine fuit. Nimurum quia lex fatigat & angit hominem, monitata bono quod faciendum, & malo quod sit declinandum. Sola tamen lex non saluat, quia est gratia vacua, cæmque facit & confert solus Christus. Concinuit egregie his verbis Augustinus q. 53. in numer. exponens mortem Aaroni ac Mosis, extra terram promissam. [Huius rei mysterium datur intelligi, quia nec sacerdotium quod prius institutum est, cuius per sonam gerebat Aaron, nec ipsa lex cuius personam gerebat Moses, introducunt populum Dei in tertam hæreditatis aeternæ: sed Iesus in quo typus erat Domini Iesu Christi, id est gratia per fidem. Et Aaron quidem ante defunctus est, quoniam Irael in aliquam partem terra promissionis intraret: Moysi autem adhuc viuente, capta est terra Amorrorum atque posseffa, sed Iordanem cum eis non est transire permisus. Ex aliqua enim parte, lex obseruatur in fide Christiana. Ibi enim sunt etiam præcepta, quæ hodièque obseruare iubentur Christiani. Sacerdotium vero illud & sacrificia, nullam partem tenent hodiè fidei Christianæ, nisi quod in umbbris futurorum, acta atque transacta sunt. Cum vero ambolus fratibus id est, Aaron & Moysi dicitur, ut apponantur ad populum suum; manifestum est non esse illos in ira Dei, quæ separat à pace sanctæ societatis aeternæ. Vnde manifestatur non solum officia, sed etiam mortes eorum, signa fuisse futurorum, non supplicia indignationis Dei.]

Id ipsum fetebat missio serui cum baculo Propheta ad puerum iacentem, neque voce tamen consecuta Spiritu: quæ reuenerunt ipso Propheta adueniente, & se iacenti cadaveri applicante. Si enim data esset lex quæ posset vinci-

O o 2 sicare,

RAVNAK
Tomus I
De Christi
Attributis
Tomus I
De Atributis
Christi
R. V.

290

Sectio IV. Cap. VII.

ficare, verè ex lege esset iustitia. Nunc autem alter accidit. Dissert in eam rem plenè D. Augustinus l. 4. contra duas Epistolas c. 5. Externum limbum represento quo D. Augustinus locum ex c. 5. Proverb. ex interpret. 70. huc accommodat. [Id è lex itam operatur, vt territo arque conuero ad iustitiam legis implendam, Dei misericordiam gratia largitur per Iesum Christum Dominum nostrum, qui est Dei sapientia, & ea quia scriptum est, *legem & misericordiam in lingua portas*: legem qua terreat, misericordiam qua subuenias legem per seruum; misericordiam per seipsum; legem tanquam in baculo, quem misit Heliseus ad filium Viduam suscitandum, & non resurexit. Si enim data esset lex, qua posset viuiscere, omnino ex lege esset iustitia. Misericordiam verò tanquam in ipso Heliseo, qui figuram Christi gerens, mortuo viuiscendo, magni sacramentum velut noui Testamento significatio coniunctus est.] Elegansissime idem tradit Prosper. l. de promiss. pane 2.6.31.

Liquet igitur, quanto pèr delirent Sectarij, cum ex eo quod lex per Moysim sit data, & gratia per Christum facta, colligunt Christum nullam tulisse legem. Quasi verò pugnarent subministratio gratiae ad impletionem legis, cui exequenda nullas suppetias, confrebar Moyses, & legislatia alia. Christus enim & gratiam contulit quod omnia qui sub Moysi legi vinebant eam implete poterant, & abrogata lege Moysi eundem sita Spiritum ubertius conferit, vt qui Christianis legibus alligantur, eas adimplent leges quas ipse de novo tulit. Itaque merito dicitur factis gratiam, quod Moyses nullo modo fecit, etiam Christus legem insuper tulit, quod fuit ei aliquatenus eam Moysi commune, in eius manu lex est ordinata per Angelos: Id est qui legem veterem tulisse videntur est, quia eam promulgauit statuente Deo. Vnde nihil habetur contra potestatem legislatuam Christi Domini.

Deficitur secunda sectariorum machina, ex perfecta Euangelij libertate.

612 A quæ misera est altera Sectariorum rationatio, ex eo ducta, quod Christus perfectam libertatem contulerit atque ad eam leges omnes depulerit. Hoc vero futere aut rabere est, non rationari. Sic enim non modo Christi, sed etiam Dei ipsius legibus exsolvueremur in nouo Testamento, inducereturque in manis eiusdem omnis honestatis, praetextu libertatis collata per Christum, quam fatemur quidem esse perfectam, & ita res ipsa vocatur a Iacobo Apostolo; sed negamus esse libertatis perfectam, & nullis nauis commaculata, excutere ingum cuiusvis legis. Quin potius tunc maximè perficitur libertas, & ad eum usum in quem diuinis collata est, adhibetur, cum exercetur iuxta præscriptum legum propriæ dictarum, ac nominatum legum Christi. Sectariis ergo, cum praetextu libertatis, iugum legum Christi excutere tentant, & Christum legislatum potestate impudenter spoliant, occidendum est illud S. Petri, *quasi liberi, & non quasi velut in habentes maius libertatem*. Et illud Pauli ad Galatas 5. *Voi enim in libertatem vocati estis fratres, tantum ne libertatem in occasionem detis carnis*. Erant enim iam tunc ex leges quidam, eodem quo nunc isti Spi-

ritu Satanæ impulsi, qui iactantes collatam pertrum ruerent. Itaque eam perueritatem, & penitentiam Christianam libertatis deforantes illi gregis Christiani: quod ad propositum Pauli locum S. Hieronymus egredie expellit, prolatâ primâ longa interpretatione Origenis ex lib. 10. Strom. quæ reuera nimis myticaliter, & aliena a Pauli mente. Aliam verò apportionem ex mente sua subicit. Diversus Hieronymus. [Dicamus (inquit,) de seruitute legali, ad Euangelij libertatem vocatos (quibus luperis dicitur, *slaves, & nolite rursum ideo seruitutem habere,*) etiam nunc moneri, vt leuis Christi ingum, & delectabilis Euangelij præcepta sectantes, nequam putent sibi licere, vt hac ipsa libertate viuendi in occasione carnis videntur: feliciter ut iuxta carnem viuant, iuxta carnem circumcidantur, sed Spiritu magis stent, Spiritu præparatum carnis abscedant, & ad spiritus altiora tendentes, humilitatem litera derelinquant.] Omnia autem optimam existimâ, exppositum tertium, quam mox idem Hieronymus apponit, sic glossans locum illum. [Dicat quidam: Si cœla in ò Pauli esse sub lege, & de seruitute in libertatem vocatus sum; ergo debo ita vivere, ut conuenit libertatis nec aliquibus præceptis teneri: sed quodcumque placuerit, & voluntas fuggererit, hoc facere, implere, sectari. Ad quod respondet Apostolus: vocatos quidem nos esse in spiritu libertatem, sed ita ut libertas ipsa, carni non seruat. Nec putemus quia nobis omnia licent, omnia expedire: Quin potius quia seruitus legis est cœla inveniunt, facti liberi magis, per charitatem nobis inueniunt seruitus; velut cœli legis præcepta, vno dico. Nonis capitulo concludantur.]

Non dissimilis locus habetur apud Apol. l. Roman. 6. vbi cum dixisset, *non estis slaves, sed sub gratia*, præfentiens carnalium nonnatum gemitum, subdit illud: *Quid ergo peccatum, quoniam non sumus sub lege, sed sub gratia?* Ad illa Subiicitque longam orationem de Christiana libertate quæ est à peccato, & connectit cum seruitute iustitiae in sanctificationem. Quia occasione manifestè liquet, mentem Apostoli appetere esse, libertatem Christianam esse libertatem à seruitute peccati & carnalem, seu somnis & incertitudinibus eius, vel gehenna inflammati rotam nativitatis nostræ: Ese item libertatem à semitute legi Mosaica: Optimè autem cohære cum seruitute, Deo, & Christo legislatori, & legitime cuius potestati debita. Nolo cœnabiles rationes recoclam recoquere. Quare abelegans audiendum plurimum de hoc argumento lectorum, jam eos qui se Christiana libertate tradidist, iustos ediderunt, vt Driedonem, Ferrariensem, Lensium. Vide etiam Bellarmum l. 4. de laf. c. 6.

Conseritur machina tertia, ex uice Euangeli.

613 Tertia Sectariorum machina, ad euctendam legislatuam Christi potestatem, ducebatur ex eo quod Christiana prædicatio denominetur Euangelium, sive nomen Iesu, & sanguis ob excusum ingum legum: quæ mortalis falsa esset, si Christus lege aliqua nos deuincire

et. Verum hæc machina , manet ex proximè
sibi euerla. Fatoe sanè , Euangelium idem
esse quod nuncium bonum , etiam si interdum
quoque sumitur pro mercede boni nuncij. Nam
2. Regum 4. vbi nos habemus cui eportebat mer-
cedem dare pro nuncio ; septuaginta vertunt eni-
m eportebat me Euangelia dare. Ipseque Tullius,
ex libro Euangelium vocem usurpauit lib. 2. ad
Atticum epist. 12. sed in eo non est hærendum,
simpliceretur admittendum est nomine Eu-
angelij , exprimi prædicationem Christianam , co-
quid faustissima nuntiet : non exsolutionem à
præceptis quibusvis , qui non esset bonus nuncius ,
cum nostravulde interis subiaceare legiti-
mis præceptis , isisque dirigi & astringi : sed
communicationem innumerorum bonorum
qvorum facti sumus per Christum participes.
Complexus rem hanc vniuersam egregie est S.
Chrysostomus hom. 1. in Mathaeum , verbis illis . [Non abs te Matthæus ; Euangelium scrip-
tioneum suum vocauit. Siquidem pœnatum sub-
lationem , veniam peccatorum , sanctificationem
atque iustificationem , redemtionem , adop-
tionem etiam filiorum , & deorum hereditati-
m , & cum Dei filio fraternitatem , omnibus
inimicis Dei & in tenebris sedentibus nunciavit.
Nam qui possit esse aquale his tam bonis nuncius ? Deus in terris , homo in celo : facta est
omnium vna permixtio , Angeli cum hominibus
iungabant choros , homines choris addebantr
Angelis , atque caelestibus aliis , supernisque
virtutibus. Erat certe antiquum repente præ-
lium diffusum , Deum hominibus reconcilia-
tum , Diabolum verò confusum : Dæmones
cum tremore fugientes , mortem peremptam ,
paradisum apertum , maledictionem remotam ,
peccatum de medio sublatum , exigitatum erro-
rem , veritatem reuersam , pietatis sermonem
vbiique lenitatum , vbiique crescentem , cele-
stem conuersationem in terra regione planta-
tam , virtutes supernas familiariter nobiscum
loquentes , & ad terras sæpè Angelos venti-
tates. Exque his omnibus , spem firmam & cer-
tissimam futurorum. Propterea igitur Euange-
lium ita vocatur historia.]

Optime item Eusebius lib. 1. de præpar. cap.
1. quia adscribo , quia eximiè quorum bono-
rum faustorum nuncium Euangeliò continetur ,
expellit. Sic autem habet. [Euangelium dici-
mas , quod aeternum atque incorruptibilem
bonorum quæ certæ suprema & maxima sunt ,
& antiquissimis prædictis temporibus , nuper
verò splendore sui orbem illustrantia , cunctis
hominibus annunciat : quod non cæcas ad-
casque huius seculi diuitias , nec breuem hanc
calamitosanque vitam , nec instabilia corporis
commoda , sed animarum quæ intellectus
substantia sunt , à quibus etiam corporum bo-
na quasi umbra consequentia dependent , sum-
mam propriamque nobis affecti cœtu-
ius quasi capit religio est , non illa gentilis
quæ falsa , & ficta , errorisque plena , nomen
ementia est : sed haec nostra , quæ ipsarum re-
rum veritate , appellationem aduentent , quam
animi ad unum solum & verum. Denim firmam sta-
bilisque conuersationem , & vitam quæ mandatis
cens peragatur , esse asserimus. Quia quidem ex
vita , amicitia etiam inter Deum & homines
conficitur : Amicitiam verò beatitudo illa
ultima , & felicissimus finis consequitur ; qui à

superioribus dependet ; inde gubernatur , ac
rurus eō peruentus est. Quid igitur hac in-
ter Deum & homines amicitia , melius nobis
atque beatius excogitari potest ? Nonne vita
lucis , veritatis , honorumque omnium , ipse
fons atque largitor est ? An non ipse , ut cum
et & sunt & vivant , cauam in se ipso comple-
titur ? Quia ergo te indigebit , qui cuius ami-
citiam adeptus est ? qui rerum omnium crea-
torem charitate sibi coniunxit ? qui patrem at-
que tutorem illam sibi ascripsit ? Non possumus
profecit dicere , quin omnia quæ ad animam
quæ ad corpus , quæque ad externa perti-
neant , optimè beatissimæque is possident , qui
charitate proximus Deo factus , beatissimam
cuius amicitiam , exacta , exquisitaque religione
consecutus est .] Qui de ciudem nominis nota-
tione , & bonis quæ Christus annuntiavit , plura
desiderat , Origenem aeat p̄fāt in Ioan-
nem. Nobis satis supèrque est , ex his paucais
qua protulimus , inanitatem colligere , argumen-
ti ex nomine Euangeli aduerius legislatum
Christi potestatem petiri.

*Proferuntur machina ultima , ex
voce Testamenti.*

614 Vrgebatur postremo loco vox testa-
menti , quasi non cohæreat cum legislatione &
legibus Christi , cum non aliud sonet quam
dispositionem hæreditatis , vel pactum aut fec-
tus : quorum utrumque alienum est à vera le-
ge. Admitto , scripturas status Euangeliæ , aquæ
ac anteriores canonicas , Testamenti nomine
iure insigniri : nec inferior id nominis ab eo
modo quo mens aliquius posset testata fieri , in
pactis & conuentis , vel in extrema de bonis
suis dispositione , eorumque transcriptione in
aliquem , vñus prædicto accommodatum videri.
Quod eruditè monstrat Serarius in Prolego.
Bibl. cap. 25. quæst. 10. & 11. Nimurum quia
in Scripturis continentur Dei pacta nobiscum ,
quibus ipse nos in populum ascelit , nōque
vicissim illum in Deum accipimus : cūque
vñus vocis Testamenti , amare Scripturas ait D.
Augustinus quæst. 94. in Genes. Et indicari pro-
prie voce Testamenti , quoties in scripturis adhi-
betur , notavit S. Hieronymus in qq. in Genes.
& in cap. 3. Epistola ad Galatas , ex Hebreæ
vocis beribit notione maximè propria , quæ pa-
ctum ac fædus propriè designat. At tale Dei pa-
ctum , continetur in Scripturis diuinis , ut Deu-
ter. 26. & Leviticus 26. legere licet. Et per pro-
portionem cum prædictis scripturis , nouæ quæ
non minoribus aut infructuoribus pactis
Dei nobiscum secent , dicitur ipsa quoque sunt
Testamentum quod ex Apostolo Roman. 15.
& 2. Corinth. 6. diligenter explicat Iosephus
à Costa lib. 1. de Christo ieuclato cap. 12. ad-
dens c. 12. præter eam ex communione pa-
cti denominatioem , intercessisse quoque spe-
cialem causam denominandi Scripturas diuinas
Testamentum , nempe quæ docetur ex adap-
tatione hominum in filiis Dei , & ex dispositione
hæreditatis diuinæ in favorem hominum , tan-
quam Dei liberorum quam dispositionem , Te-
stamentum nomine insigniri , fert vñus humanus ,
cui Deus ad ingenerandam nobis aliqualem
rerum suarum notitiam , se accommodare solet.
Continetur autem ea dispositio , in Scripturis

Oo ; Itaque

Itaque meritisim appellantur nomine *Testa-
menti*, duas ob causas.

Quod tamen inde erunt hostes legislatui est potestatis Christi Domini, nouis scilicet Scripturis non contineri leges vias; hoc vero est quod admitti posse nego. Nam Apostolus Roman. 8. cum dixisset, *si filii & heredes*; subiungit confessum, *si tamen compatimur*, et *conglori-
cemur*, satis demonstrans, adoptionem diuinaam, & institutionem nostram in Dei heredes, Testamento Scripturarum consignatam, nisi obseruatione legum Christi. Nec quicquam est frequentius, quam ut quis instituatur heres, sub conditione exequendi certum, praeceptum quod eadem Testamenta Scriptura continetur. Idque etiam circa Testamentum diuinum habere locum, obseruat S. Augustinus q. 7. in Iose. ad illa verba *Peccauit populus, & transgressus est
Testamentum meum quod iussi ad eos*. Ad quem locum, sic D. Augustinus. [Notandum quemadmodum Testamentum appellat, hoc quod praecepit, ut anachema est Hierico, & nemo sibi inde aliquid usurparet.] Q. 3. quae cumque aduersus legislatuum Christi potestatem intorta sunt a Sectariis ex legibus, nullo planè loco sunt habenda.

*Firmatur assertio fidei proposita, de Chri-
sto legislatore, excluso Ioanne.*

615 Est igitur Christus legislator. Verè enim tulerit legem novam. Quod tanquam ex fine certum, & apud sanos omnes indubiatum supponi debet: quicquid est contrario censuerint nuperi quidam Sectarij apud Canisium l. de S. Ioanne c. 6. qui moti verbis illis Christi Luc. 16. *Lex & Prophetæ, usque ad Ioannem, fabulantur
S. Ioannem Baptizam, antiquæ legem veterem, & Mosaicos ritus aboleuisse; initium autem nouæ legis dedisse, referata eius ianuæ; id est in situo Baptismo. Sicque accipiunt, (verius detorquent & adulterant,) quadam Patrum loca, quibus Ioannes dicitur fuisse veteris Testamenti finis, & noui principium. Verba sunt Cyrilli Hierosolymitani Cathec. 3. similaque illa Tertulliani l. 4. in Marcionem c. 33. [Ioannes constitutus inter vetera & noua, ad quem defineret Iudaismus, & a quo inciperet Christianismus.] Item illi Paulini Natali 9. S. Felicis,*

Idem Evangelij sacramentum, metaque legis.
Addenda & illa Petri Damiani ferm. 23. in sepi-
mo Baptista bonore. [Porrò illud quale est quod in isto baptismate terminatur lex, finem accipit Prophetæ, & omnis illæ sacrificiorum multitudine propulsatur & pellitur: Hic incipit & stabilitur nouæ regenerationis perduranda purgatio, & in vim baptismatis formam, legalium transiunt dispensia figurarum.]

Verum hi Patres, à mente prædictorum erro-
num absunt quam longissime. Est enim mani-
festa blasphemia, Ioannem statuere antiquæ
legis abrogatorem, & nouæ plantatorem pri-
mum. Nec Baptismus quo populos ad se aduen-
tes abliebat Ioannes, erat reipsc idem cum
Christiano Baptismo, qui est legis nouæ ianuæ: sed ut Iustinius q. 37. ad Orthod. pulecerim
dixit, Baptismus ille erat dumtaxat præludium,
sine manuœcio & introduçcio. Quo pacto
loquitur Cyrilus Alexand. l. 2. in Ioannem c.
37. aut Catechismi ad verum Baptismum in

Spiritu sancto & igni, ut loquitur Rabanus l. 2. de Instit. Cleric. c. 26. plenus hac de re in Tra-
ditione de Baptismo. Nec statim à Ioannis ad-
ventu aut prædicatione, eruca tam suisse legem
veterem, experientia docuit, cum etiam aliquo
tempore post Ioanni mortem, viguerit. Multo
minus per Ioannem plantata est lex noua, cum
Ioannes non fuerit lux, quippe qui Baptismo
dumtaxat penitentia preparauit populum, di-
cens in eum qui venturus erat ut crederent, hoc est
in Iesum. Dicitur tamen Ioannes principium nouæ legis, & finis antiquæ, quia fuit *complemen-
tum legis & omnium Prophetarum*, ut loquitur S. Macarius hom. 28. Indicauit enim dixit eum
quem lex & Prophetæ tanto ante premonstra-
tant venturum, ipse vero præfentem, & in me-
diisstantem designauit, unde Lucas c. 3. ill. 16.
non dixit *lex & Prophetæ, usque ad Ioannem du-
rauerunt*, sed ut carente sententiam tenet
Matthæus *lex & Prophetæ, usque ad Ioannem
Prophetarum*. Non quod nullus fuerit post
Ioannem Prophetæ locus; id enim falso affer-
ratur, cum constet, Apocalypsin in perpetuum
esse Prophetiam, & quinque Philippi Diaconi
filia Virgines, Prophetæ produntur; Agabus
quoque nouæ legis Prophetæ memoretur. Sed
quod nullus Prophetæ de Christo venturo Pro-
phetans, auditus sit ex quo Ioannes plusquam
Prophetæ in mundum venit, & Christo illustri-
sum perhibuit testimonium. [Testam. de
Christo, ait Cyrilus hierosol. cathech. 10. in
fine] Ioannes Baptista, maximus quidem inter
Prophetas, Archidux autem noui Testamenti,
& quodammodo conglutinans in seipso ambo
Testamenta, & nouam & vetus.] Nempe tefan-
do quod aduenisset de siderum collum æter-
num, & instaret exitus legis veteris, noua mox
lege substituenda per Christum. Hoc sensu, S. Augustinus ferm. 23. ex 40. nouis, Prophetas
appellans *voces*; concludit, Baptismus fuisse
omnium vocum signaculum, atque ideo specia-
liter dicit *vocem quia Verbo immediatè p[ro]p[ter]it*. De quo etiam benè Origenes Tomo 5. in Ioan.
Ex his Guericus Abbas ferm. 1. de S. Ioanne,
summam Baptistæ sanctitatem sic intulit. Aqui-
um erat, ut gratia non mediocri eminet, quia
gratia tempus à tempore legis, velut medius
limes determinaret.] Idque fortassis, præter
sensus iam allatum, spectauit S. Macarius, cum
Baptistam vocauit *complementum Prophetarum*,
hoc est, sanctitatem Prophetas omne anteriores
superantes Prophetarum, sicut Nazianzenus ora.
28. vt Atrium, insigni accessione natalitæ ante-
riores hereticos superasse docret, nominat il-
lum, *malitia/complementum*. Ceterum Ioannes
tamec magnus & maximus, fuit, maior tamen
eo qui minor est in regno Cœlorum: hoc est
Christus, iuxta interpretationem molitorum
Patrum apud Suarez Tomo 2. 3. pars. disp. 24.
l. 3. Maior inquam, cum ex aliis capitibus, non
ex hoc nominatum in quo versamur. Non enim
fuit legislator, quod decus Christo afferimus.

*Christo, nullus similis in legislatoribus,
etiam proprie dicit.*

616 Nec qualiscumque Legislator fuit
Christus, sed ita ut nullus sit etiam in legis-
toribus, ut dicitur Iob. 36. Quod de Christo
dicitum, agnoscit S. Greg. 27. moral. cap. 1. &
ita

ita interpretatur. [Helias Redemptoris nostri aduentum humilem, non humilis conspicit, & cum prophetando prædictat quem elatis moribus impugnat, dicens; *ecce Deus excelsus in fortitudine sua, & nullus ei similis in legislationibus.* Ac si aperte dicat; Qui humilis videbitur in infirmitate, excelsus manet in fortitudine; Paulus hoc etiam ait, *Quia eti crucifixus & ex infirmitate sed vinit ex virtute Dei De quo recte subiungitur; nullus & similis in legislat.* Legislator Moyses, Legislator Iosue, legislatores & etiæ Prophetae, legislatores cùtis dicte possumus, quos ex lege admonuisse recta populum scimus. Sed huic mediatori, in legislatoribus similis nullus est: quia isti gratiæ vocati ex peccatis ad innocentiam redeunt, & ab his que intra se metis expertisunt, prædicando alios reducunt. Redemptor autem noster, homo sine peccato est, filius sine adoptione. Nec perpetrat inquit quod redarguit, & sic mundo ex humanitate loquitur, ut tamen eidem mundo ante secula ex diuinitate dominetur.] Itaque legislatorem accepit S. Gregorius pro quilibet idoneo ad virtutem monitore, cuiusmodi fuerunt SS. Prophetæ, & omnes iam olim servi Dei, etiamque potestate legislatiæ destrui, quibus supra comparationem omnem antecelluit Christus Dominus. Idque sanctus Gregorius confitmat ex capite 3. Cantic. vbi sponsa cum quæstum sponsum non inueniit, sicut iuuentus abs se vigiles, id est ciuitatis Dei custodes, à quibus se vulneratam charitatem spiculæ, & ablatum abs se pallium vetustæ conuersationis proficeret; neque tamen nisi his petratis, & inueniit sponsum. [Quia visionis eius mens auida, nisi Prophetaum astimationem, nisi Patriarcharum celsitudinem, nisi cæstorum hominum mensuram transeenderet, cum qui est super homines non inueniret. Transire ergo est vigiles, etiam eos quos miratur anima in eius comparatione postponere. Et tunc is qui queratur, cernitur, si homo quidem, sed tamen extra mensuras hominum cedatur. Vnde bene nunc dicitur, *Nullus ei similis in legislatoribus.*]

Alter tamen accepi volo, quod dixi, nullum esse Christo similem in legislatoribus. Somo enim propriæ ac præfæ legislatorem, pro eo qui ex auctoritate qua pollet, fert legem aliquid præscribentem, aut aliquo interdicentem. Verè enim nullus inquit vñquam fuit legislatorum huiusmodi qui cum Christo conseruari posset. Idque intelligi facile potest, imprimis ex ea Christi supra omnes homines qui legislatores vñquam egerunt, eminentia proxime demonstrata ex S. Gregorio. Quia enim lex partus est prudentia prædictæ, necesse est pro eximia Christi prudentia, vñ quoque eius legislatuum, & leges eius fuisse eximias.

Christi, & exterritorum Legislatorum collatio, quæ ad prudentiam, & vñ pelletricem.

617 Et non pauci quidem præscorū legislatorū, ut leges suas ritæ & sanctæ conscriptas ementient, frui se numinis etiupiam colloquio præferebant. Sic Minoem ad Iouis antrum Cætense venitatem, nouem annorum spatio leges ab eo accepisse, fabulantur Ethnici apud Clementem Alexandrinum lib. 1. strom. cap.

14. Vbi de Lycurgo quoque est mentio, leges suas edocto ab Apolline Pythio, & de Zaleuco Locrensi, qui a Minervis leges accepisse dicebatur. Numam Ægeria Deæ colloquis leges suas adscriptissæ, produnt scriptores Romanæ Historiæ. At Legislator de quo agimus, non ipse à Deo quopiam (verius Satana) vt illi, edoctus est leges suas, qui ipsem Deus est, & Dei vñgenitus. Vnde illi eius potencia ad flectendos mortales omnes, ut legibus suis viuere vellet: quod nullum inquit vñquam prædictorum, & aliorum Legislatorum perficie potuisse, ac ne rerum quidem Dominos Romanos id auctos latè prosequitur Theodoretus initio lib. 19. contra Græcos: cum tamen Christus ad Legum fumarum professionem omnes adduxerit, & quidem volentes & absque vi. [Nostris illi Piscatores ac Publicani, Sutorisque ille noster, cunctis nationibus legem Euangelicam detulerunt. Neque solum Romanos, quique sub Romano viuunt imperio, sed Scythas quoque: ac Sauromatas, Indos præterea, Aethiopas, Persas, Seras, Hyrcanos, Britannos, Cimmerios, & Germanos, vtque semel dicatur, omne hominum genus, nationisque omnes, induxerunt crucifixi leges accipere; non armis vñ, non infinita vi militum delectorum, non immanitas Persicæ violentia, sed verborum suauis, ostensa legum quas prædicabant, vñtilitate.]

Addit multa de fortitudine tam multorum in excipienda morte pro Christi legibus; deque stabilitate eartudem aduersus omnes contra citentium Regum & Imperatorum imperium, quod incredibilem legum Christi firmitatem, eis ab auctore Christo conciliatam demonstrat: dimisso autem prolixo quem ibi texit eam in rem discursu, breviculum ex calce libri represento, quo firmam legum Christi immobilitatem & inconcessam stabilitatem, ob oculos Ethnicis subiicit in hunc modum. [Harum itaque legum, quæto Græci homines robur ac virtutem inspicere. Has enim leges Romani ac Persæ, illorūmque extra ditionem positæ nationes, abolevere conati, suam ita quidem imbecillitatem ostenderunt, carum verò legum multo clariorem potentiam reddiderunt. At verò quas Lycurgus leges Solonque tulerunt nullis inquit vexationibus agitatas fuisse legimus; sed abolitas sponte suis dissolutisque videmus. Neque verò Apollo Pythius, nec Dodonis columbas, quas olim leges tulerant, perpetuò conservarunt. Ad primos enim Romanorum iussus, extinctæ sunt.]

Idem quoque, breuissimè sed efficacissimè vrger illud aliud argumentum quod dicebant de legum Christi sanctitate & vñ pelletricem tam multorum, ad mortem quoque pro eis cum gaudio sustinendam. [Age verò (inquit) Græci, nobis ostendite vnum saltem Spartiatam ciuem, qui pro tuendis Lycurgi legibus; vnum Atheniensem qui pro Solonis; Locrensem, qui pro Zaleuci; Cretensem, qui pro Minois, subire mortem petrulerit. Nemo autem vestrum id ostendere nobis poterit. At nos contra, vobis ostendimas Piscatorum Sutorisque nostri legibus, virorum multorumque multa millia, mortem lauissimam subiisse. Testes autem nobis sunt, testimoniis ipsorum id est Martyrum excitata tempa, quibus vñnes quædam plurimæ regionesque exornantur, ac illustriores reddunt.

tur magna que indè tum externis, tum indigenis hominibus, emolumenta proueniunt.]

Eorumdem comparatio, quoad legum sanctitatem.

618 Sed nihil aequi sanctitatem legum Christi atque adeo legislatoris aequitatem atque præstantiam demonstrat, quam carum cum legibus quorumvis legislatorum extoriorum comparatio. Adhibet eam comparationem quoad leges Ethnicas, Theodoretus eodem libro, Docet enim quanta esset Lycurgi legum Lacæ-demonis latarum turpitudine, quibus hostiis in morem peregrini in finibus Laconum arcebatur, & introgressi pellebantur; nefarius puerorum abusus probabatur, iuruptio in alieno thorum, libera cuique & arbitratia erat. Per se patet, quanta esset legum huiusmodi turpitudine, tametsi eas tanquam Pythiacas & auctore Pythio Apolline conscriptas, admirabantur Graeci omnes; ipsiisque in primis plato. Cuius leges non minus londere, latè sub eiusdem libri fine demonstrat Theodoretus: Spurcitudinem præfertim virgines, in mandata mulierum nudatione, in promiscuus usu mulieris & viri cuiuscumque; de quo erubescentes nonnullos Platonis discipulos, Platonem aliter interpretari conatos esse, docet: sed frustra conatos, cum manifestissime id Plato edixit, ut adscriptis eius verbis confirmat. Eaque ad hoc Platonis, Socrate magistro, propidium repellendum adscribit Saluianus 1.7. de prouidentia, hoc elogio terram illam legum colluvium exornans. [Omnis penitus maritos, quantum in ipso fuit, lenones vxorum suorum esse fecit: Quantum ad doctrinam suam pertinet, lupanar fecit mundo.] Et mox, [Omnis domos cortari voluit, & in cunctis habitaculis iupanaria adiscere conatus est: profane voluntates. Virgines.] Sed & illa Iachymis vel etiam igne digna, ut Theodoretus ait, quod post certam coniugum aetatem, durante licet coniugij usu, non concipi prolem, vel conceperat absig, legem sanxerat Plato. Quod si edetur in lucem, & lethalis poculi vim superaret, præcipiebat exponi abque alimento, ut pabuli inopia mortem obiceret. Iam quod vel relatu fœdum est, leges Platonis, pæderastiam, sacerdotiam, & in beatitudinē præsentis parte habebant. Circa cædem vero hominum, etiam parentum, & coniugum, ac liberorum, ea iisdem legibus mandabantur, qua sine horrificatione audire nemo possit. Partem aliquam huiusmodi præproprium, alij quoque inter Ethnicas laudatissimi legislatores, referre debent. Nam fecientissimas illas & omni execratione, profecundandas in solo sterili seminatio, Solon legislatorum Graecorum sapientissimus, ratus habuit, Plutarcho teste in Solone. Aristoteles, ab oculo inanum fœtus, & iam nata prolis expositionem, (ut multi quidem existimant) probare vilius est 1.7. polit. c.16 Zaratadas Persarum legislator, matrum, sororum, filiarumque cornubia sordideque commixta, tem iustissimam arbitrabatur. Lex Christi, omnia haec propria fustulit ex orbe, propterea quod sepe tradit S. Methodius, l. de castitate apud Photium Codice 237. in parabola de qua iudic. 9. Rhamnus quo castitatis typus est; legi Evangelice respondet, & regnare per eius tempus dicatur. [Rhamnus (inquit) Virginita-

tem denotat, Rhamnus enim arbor casta est, & fortasse ex simili quadam cum Virgine natura, stiups hæc, pænitus rei a pœnitate appellatur; Rhamnus quidem propter robur & fortitudinem contra voluptates. Aproposito vero, quod omni ex parte casta & pura sit. Vnde & Heliam ferunt a facie Iezabelis mulieris fugientem, ad rhamnum primum venisse, arque exauditus fulle, oblique accepisse, quia fugientibus stimulum carnis, & fecundinam, & voluptatem, perfugium & regum, castitatis lignum germinauit, quod ab adventu principiis Virginum Christi, regnum in homines obtinuit: hoc enim unicum, cuius ipsos nunquam pœniteret, post Christi adventum attripuerunt homines, cum singulorum aliorum quibus data fuerant leges, ante Christi adventum, regnorum habentes a se ipsi celester exculsissent, & contraire falso que pareceret, & se subiecte maluerent.]

Verè agnoscere possumus, cum ex aliis capi-ribus, tum ex hoc maximè, impletum per Christi legem esse, quod prædicterat. Hic etiam *Gladia Domini decurabat ab extremo terra, usque ad extremum eis*; non est pax vniuersitati. Quem locum sic exponit ibi Origenes homi, præfatus Christum esse qui loquuntur, & dicit, *proper me exterminata est omnia terra.* [Con-sidera (inquit) eam quæ in te est, quomodo ex-terminata sit terra, & hinc videbis post adven-tum Iesu Christi, impleta esse quæ dicta sunt mortificatis membris nostris super terram, cum iam non operetur terra opera sua, non sint apud iustum ea quibus ante caro fornicatio, non fornicatio, non immundicia, non adulterio, luxuria, non Idolorum servitium, non venetia, Dominus loquitur: *Quid puratis quia veni-cem mittere super terram?* Non veni pacem ma-ttere, sed gladium. Verè antequam descendere, non erat gladius super terram, neque caro con-cupisciebat aduentus Spiritum, neque Spiritus ad eum carnem. Quando autem venit, & do-cti sumus quæ carnis, quæ vè sint Spiritus, & do-ctrina eius, quæ si gladius immensus duxit ca-nem, id est terram à Spiritu, & exterminauit eam, quia mortificationem Iesu Christi circumstans in corpore nostro, & non viuimus ultra iuxta carnem, viuit autem Spiritus; & feminamus non in carne, sed in Spiritu, vt non metuimus corruptionem de carne, sed de spiritu vi-tam aeternam.] De nitore sanctimonie legi Christi satis multa.

Item quoad legum Humanitatem.

619 Insuper vero præcessit militare, & splendore humanitatis, quod deus alii fecit legibus defuit. Adductus super Zaratadas, retem Theodoreto, mortuorum corpora canibus discerpenda voluerib[usque]que, portigee Petis, quorum erat legislator, constituit minus mi-rius sit, tam feede ac barbaræ hallucinatis viis sapientibus, (ut quidem habebantur,) Barbaros leges habuisse planè feceras, & inhumanis bar-barisque omnino congruentes. Ut Massagetas, legem de macrandis sénibus comedendisque, Tibarenos, legem de præcipitandis ab offensio-niis, iis qui essent atrae prouectiores, Hircanos de canibus pascendis humanorum cadaverium carnibus, Scythas, de iis infodiendis cum cada-vere demotui, quos ille viuus maximè ad-misit.

masset. Hæc & alia anteriorum Christo Ethnorum legislatorum probra, ex eorum legibus manifesta, monstrant apertissimè quanta legislatoris nostri præ iisdem sanctitas, sapientia, & præcellens fuerit. Et accedit quod accurate considerat Origenes lib. 1. contra Celsum *sub medium*, mortaliū, his feritatis & omni genere nequit iniquissimorum, reuocatio ad honestatem sumam, per obfurationem legis Christi. Splendide quoque in eo argumento versatur Eusebius Orat. de laudibus Constantini Magni, *sub medium*, demonstrans ante promulgatam orbi legem Christi, quanta Idolomania cæcitas orbem occuparet; iis in Deos recentis, quos turpissimos, ferissimos, impurissimosque fuisse, profitebant illi ipsi qui colebant. Addit, quanta barbaries mundum propè viuēsum ingeret, ad horrendas cades, etiam propinquorū, specie sacrificij, & Diis litandi humano sanguine. Subdit de infinitis turbis, & impurissimis orbe toto graffantibus; nec non de impurissimis, & vel sola commemoratione contaminantibus copulationibus, per variorum populorum seita legesque passim vigenibus. Crudelitates denique varias ad Antropophagiām usque, & parentum maſturbationem granitantes, refert, & omnia illuſtrat subiectis exemplis. Concludit autem, promulgatione & obfuratione legis Christi, iam terram, tamque abominandam vniuersi faciem, speciositatem Christianam sanctitatis & humanitatis, summo nostro fuisse commutatam.

De Spiritu honestissimo per noui Testamenti ministris communicato, sic scribit S. Chrysostomus, sub finem homilie in Eutropium, & in illud *affitum Regina*, [Quid Spiritus S. fecerit, vel nunc vide. Inuenit terram adoptam Demoniis, & celum ex ea constituit. Nolim quæ praesentia sunt, cogiteis; sed quæ tum erant ad memoriam reuocetis. Tunc erant lamenta, tunc nullo non loco delubra, omni in loco sumi, nusquam non nidores. Scortationes ubique locorum exercabantur; vbiunque terra non hostiæ sacrificiæ Gentilium. In quibus non terris debacabantur Dæmones. Vbique gentium, arx summa à Diabolo confeccata erat. Nolla non regio, palmarum tribuebat impudicitia.] Eueris hac omnia Paulum per Christi legem, monstrat consequenter Chrysostomus. De summa honestate præcipue & radicalis legis à Christo positæ, quæ est de dilectione infiniter disterit idem Chrysostomus, hom. 5. in ad Roman. *in morali*.

Quod si posteriorum Christo legislatorum fatuitem ac turpitudinem, cum sanctitate Christi & sapientia contendere velimus, non est quod in fatus simul ac probros Thalmudistarum, & impias plerasque Sinarum ac Iaponiorum Christi tempora confeccorum legislatorum, leges ex curranus: cum ex uno Mahometi, qui legislatorum huiusmodi omnium potentissimus virus est, docere liceat, nullam esse luci ad tenebras comparationem. Sunt sanè ad eō fœda & spurca, ad eō item tetra & horrenda, quæ electum illud Satanum organum legibus suis mandauit, vt vel relatione parcendum, pudor iubeat. Recet autem prouniatissime videtur Guillelmus Paris. lib. de legibus cap. 18. tantas vesanas & nequitias, ab homine vaccino atque porcino inductas, nomen legis per intro-

Theoph. Raynaudi de Atrib. Christi.

lerabilem abusum praescire. Qui ibidem & cap. 19. *in fine*, cordatores quosdam Saracenos refert, inficiatos fuisse, verè esse Mahometi leges, quæ venditantur eius nomine; quod ad eō fœda & tetra sunt, vt nulli vinciam venire in mente potuerint, qui thicam cerebri retineret. Sed ea verissima potius acusatio, aut damnatio, quam excusatio est Mahometis; quem leges illas verè conscripsisse, Agareni omnes consentiunt. Et quisquis tandem eas tulerit, perinde nobis est. Nam eas ab aliquo eius Gentilis latas, consellantur Agareni, iſidemque reguntur. Manum de tabula moevo, tot tantarūque horrore, ad primum in eas aditum correptus. Videant qui illius camarina factorem non refigerint, Cantacufenum in orationibus contra Mahometem, Cufanum in cibatione Alcotani, Viven lib. 4. de veritate fidei Christi. Pium II. Epist. ad Moribananum, Turcorum Principem, Ricoldum & alios, qui extant ad Alcorani calcem:

*Christi Legislatoris, comparatio cum
Moysè, & legum utriusque
que contentio.*

620 Verum huiusmodi legislatores Deo inuisos, & magnam partem vite corruptissimæ cum legislatore nostro compoluissent, pudore proptangor. De Moysè Hebraorum legislatore, viro sanctissimo, aliter statuendum discernuntur Hebrei: cūmque Christo, non componunt modos, sed & præferunt. Hoc argumentum diligenter trætruit. Apostolus propè rotam Epistola ad Hebreos, multisque ex capitibus, quantum vterque legislator iniucem discrepant, manifestum fecit. Quamquam quod Mosem isti legislatorem numerant, & ita quoque vocant Diodorus Sievius. Et alij Ethnici apud Iustinum, Orat. ad Gentes, decipiuntur apertissime; nec id admisit Apostolus, qui docet, Mosem non nisi fidelis famili in domo Dei partes obuenient, promulgasse quas à Deo legislatice accepere leges, non verè eorum finis, autem. Quod de vniuersa lege veteri affirmandum esse, (quicquid Canus 2. de Locis cap. 18. ad 2. & Salmeron disp. 61. & 62. in Acta fecus affirment.) recte statuit Suarez lib. 9. de legibus cap. 2. à num. 11. & scitè Prosper lib. 1. de promiss. cap. 40. qui Iudeos, non Mosis, sed Dei iura secutos, indeque Iudeos dictos affirmat. Cum è contratio Christus, tanquam verè vniigenitus, & excelsior cœli factus, leges suas Ecclesiæ fixerit, non alienas promulgari. Et fuit tamen Mose in eo ministerio, & in aliis quibusdam adiunctis, typus Christi; sed valde rudis & inadæquatus, vt bene prosequitur S. Bern. horn. 1. in Oct. Pascha, verbis illis. [Sanè quod interponit signanter repetens, non in aqua solidum, sed in aqua & sanguine, ad Moyse differentiam arbitror accipendum: Moyse quidē in aqua venit, à qua & nomen accepit vt Moyse vocaretur. Recolant quibus nota est historia veteris Testamenti, quemadmodum in Ægypto, dum paruuli omnes Isrælitici germinis necarentur, expositum in aquis Moysem, tulerit filia Pharaonis. Et vide si non manif. sit, Christi & in hoc ipso videtur præcessisse figura. Simili nempe cum Pharaone etiam Herodes suspicione laborans, ad eadem con-

P p uerius

uersus est crudelitatis argumenta; sed eodem modo est & ipse delusus. Vtrobique pro vnius suspecta persona trucidatur numerositas puerorum: utrobique, qui quærebatur, evadit. Et quomodo Mōysen filia Pharaonis, ita Christum quoque Ægyptus (qua non immerto Pharaonis intelligitur filia,) suscepit conservandum. Manifeste tamen plurimam Mōysen hic, vt potè qui venerit non in aqua tantum, sed in aqua & sanguine. *Aqua enim multa, populi multi.* Venit ergo in aqua tantum, qui congregauit quidem populum, sed populum non redemit. Nam & ipsa quoque de seruitute Ægyptia liberatio, non Mōysi, sed agni sanguine facta est, liberandos nos præfigurans à vana nostra conuersatione huius seculi, sanguine agni immaculati Christi Iesu. *Hic est verus legifer noster, apud quem copiosa est redemptio.* Mortuus est enim, non tantum pro gente, sed vt filios Dei qui dispergi erat, congregaret in vnum. Satis de personis. Ad leges conferendas accedamus.

621 Leges tulit Christus, non typicas, vmbraeque diu taxat habentes, postea futurorum bonorum, & ad nihil perfectum adducentes, planèque exsuecas, & sine peccatorum remissione seruatis; tantum in baptismatibus, & potibus, & iustitiis carnis sitas: cuiusmodi erant leges Mōysi, quas propriea nudam maceriam, Deum inter & idola nominat. Nazianzenus orat. Non inquam tales leges tulit Christus, sed feraces cœlestis gratia, & hominem interius mundantes: nec nudè præcipientes, sine subministracione viuum ad id necessarium, (quod eft foueac aperire, & vim ad eam refugendam non suppeditare,) se l muentes hominem ad id præstandum quod dicunt. Vnde sit, vt non sicut olim sub lege Mōysi, quod ab Apostolo Roman. 7. notatum est, beneque exponit S. Augustinus l. de Spiritu & litera c. 5. homo accepto mandato, & per illud cognitione peccati, exordescat multo magis, in vitem, à quo per frumentum gratiae & rationis cœlitus roboratur, non aueritur: sed illuminante legilatore Christo lumen scientiae, & vires ad præstanta quæ nouerint communicante, feliciter dirigitur ad rectarum omnium legum finem, & aeternam inquam salutem suam, ad quam lex Mōysi, etiam cum gratia Dei aliunde adiumenta, non perducebat cum effectu, nondum propalata Sanctorum via, vt dicitur Apostolus Hebreorum 9.

Eaque ex causa et philosophatur Origenes hom. 2. in Exodus, sub medium, facies quidem Mōysi collustrata diuinis est, sed manus vñæ leprosa. Illud quoque intuere, (inquit) quale sit, quod in lege vultus quidem Mōysi glorificatus refertur, licet velamine contegatur: manus autem eius, intra finum missa, leprosa facta memoratur sicut nix. In quo mihi videatur forma totius legis plenissime designari. In vultum enim eius, sermo legis, in manu opera designantur. Quia ergo ex operibus legis nullus erat iustificandus, nec aliquem ad perfectum adducere poterat lex, idcirco manus Mōysi leprosa sit, & in finum reconditum, tanquam nihil perfecti operis habitu: Facies vero eius est glorificata, sed velamine tegitur, quia sermo eius habet scientia gloriam, sed occultam. Vnde & Propheta dicit, nisi audientia occulta, plorabit anima zebra. Et David dicit: *Inculta & occulta sapientia tua.*

manifestasti mibi. In lege ergo, Mōysis solam faciem habet glorificatam; neque manus eius habet gloriam; immo potius & contumeliam. Propterea etiam, non Mōses, sed Iesu populum in terram promisam, cœlestis regni imaginem induxit: vt pulchritudinibus Iustini in Colloquio cum Tryphone. Compensaciones item per illud tempus promissa, nec differenda ad novum usque legem, erant tantum temporarie, & de bonis terrena. Quo egregie plane S. Augustinus, q. 33. in Num. initio, refutat distinctionem illam cuius mentio est Numerorum 19. [Si ergo inquit,] *hac est distinctione legis, quacunque praesertim Dominus.* Proculdubio magna est ita distinctione. Et recte intelligitur duo Testamenta distinguere. Eadem quippe sunt in veteri & nouo: ibi obumbrata, hic reuelata: ibi præfigurata, hic manifestata. Nam non solum Sacraenta diversa sunt, verum etiam promissa ibi videtur temporalia proponi, quibus spirituale premium occulte significetur: hic autem manifestissime spirituale promittuntur & aeterna. Temporalium autem bonorum, atque carnalium, & spirituallarum atque aeternorum, qua clarius certiorque distinctione est, quæ passio Domini nostri Iesu Christi, in cuius morte satis constitut, non istam terrenam, transitoriamque felicitatem, à Dominō Deo pro magno munere sperandan & optandam; quandoquidem in Virginitate Filio suo, quem tanta illa perpeti voluit, longe alia à se peti expectare oportere, apertissima distinctione declaravit.

Merito igitur reprobatio facta est precedens mandati, propter eius infirmitatem & iniustitiam, vt ad Hebreos c. 7. traditur. [In lege iuris Philippus Abbas lib. 1. in Cant. c. 7.] quædam vini austeriora inuenitur, qua operatur ira, gratiam non largitur; que dentem pro dente, oculum pro oculo vult austeriori reperiuntur, maxillam alteram non offere. Lex quidem iubet multa, iubet magna, sed in hec obscura non producit. Si quid vitale proficit, tenacem paleam se perdicit, mentes cœsas onerat, cœrueas duras aggravat, & obtundit gratiæ lenitatem, suavitatem spiritus non infundit. Lex bene pro merito dat temporalia præmit, delinquentem cruciat, penas meritorias non remittit, severum iudicium, gravem iustitiam operatur, nescit misericordiam, gratias & sine pretio non placatur. Quis talen fugit viuam, & non dentes eius duris obstupescunt. Cuius gustus & palatum, non hoc hanc gaudium amare scant? Vbi sine misericordia regnat ira, iudicium exercetur, cum dignè misericordia super iram & iudicium exalteatur. J. Alex. Chisti, ex omnibus capitibus penas qua legem infirmatam diximus, commendanda venit. Quod decus in legislatore Christum refunditur, & quo ipsa tam prouide & sapienter, tantèque nistro cum fructu est constituta. Et quia lex antiqua erat humili & abiecta, Christiana vero sublimis & eminens; hac in monte illa in valle data est, ex S. Gregorio hem. 11. & 12. in Ezech. Videndus in signiter in hanc rem discrens Saluianus lib. 2. ad Eccles. tractans legis & Evangelij differentias.

Quomodo

Quomodo lex Mosis, dicta non bona.

622 Non insimulo probri ullius aut culpa, legem veterem, vel eius promulgatorem Mosem. Fateor omnia legis præcepta sancta fuisse, & mysterio aliquo facta: quod diligenter prosequitur Gulielmus Paris. lib. de legibus, per primis septendecim capitula, demonstrans, legem veterem & Mosem, non debere reprehendi. Nec id fecit. Apostolus, etiam depreiungit præ legi noua legem Mosis; cämque virtus & reprehensione non carere affirmavit. Sensus enim duntaxat est, non fuisse in lege Mosis ea decora, ob que lex noua est longe pluris facienda. Item sensu est, fuisse in lege veteri pleraque apera & incommoda: circa culpam villam legislatoris, & verum legis ipsius nesciunt, que eam reddere fennu difficultem; ac si per se spectaretur, impossibilem. Eoque sensu, præcepta Mosaica, apud Prophetam dicuntur *præcepta non bona*, quod ad virtutum abutentium libertate, nec eam roborantur & regentium aduocatione Spiritus iam tune per Christi merita conferendi, si ut per erat, polceretur, refert Clemens Romanus 6. confit. cap. 21. sic Glossans ea Prophetæ verba, *dedi eis præcepta non bona*. Illis qui noluerunt videre, neque audire, non quia priuati essent facultate partium animi, sed quia nimis erat corum peruersitas ac malitia, illis inquam, dedi, præcepta non bona, & iustifications in quibus non vivent in ipsis. *Non bona* dico, illorum scilicet proposito, (seruum enim ad vrendum, & scapulam ac medicamenta, inimica sunt non valentibus,) non sunt autem seruata propter corum contemptum obediendi. Ex quo sit, ut non seruata, mortem eis aferant. Dici tamen mandata non bona, eo sensu quo Apostolus dixit, *litteram occidere*, grauerit contra Celsum prosequitur Origenes, lib. initium libri 7. In se tamen, ea mandata bona erant, sed Christi doctrinis euacuata, propterea Apostolus intellexit. Isidorus Pelusioti lib. 3. Epist. 53, veribus illis. [Euangelium lege multo præstantius est. Lex enim, benignitatem in eos duntaxat, qui ciudem nationes sunt, concludit: Euangelium autem ad alienas etiam nationes, eam porrigit. Illa item amicos charos habere iubet, hoc ut hostes etiam amemus, monet. Illa quippe ut pueris, leges impunit; hoc autem ut Philosophis, excellencia dogmata præscribit. Atque illud est, quod, ut tibi exponerem postulasti, *legem mandatorum in doctrinis euauans*. Euacuavit enim non excludendo, sed in sublimiori Philosophia eam includendo. Siquidem adulterij interdictio, sub eo præcepto maximè continetur, quod impudicis oculi mulierem intueri vetet. Atque item non occidere, sub eo includit quo irasci prohibemur.] Nihil igitur ex Apostolo allegetur, quod sanctitatem legis a Mose promulgata labefactet. Quin potius ex Apostolo confit, legem sanctam fuisse, & mandatum iustum & bonum, bellaque in legem Mosis cecidisse. Iuuentum illud legis diuinæ elogium, quod David pungit Psal. 18. vbi post descriptam incredibilem coeli speciem, & Solis in celo confidentis pulchritudinem planè eximiam, contentionem facit nitentissimæ illius pulchritudinis, cum pulchritudine diuinæ legis, quam vo-

Theoph. Raymundi de Atrib. Christi

cat immaculatam & conuertentem animas, fidem, sapientiam præstantem parvulis, rectam, latifacientem corda, lucidam, illuminantem oculos sanctam, permanentem in seculum seculi, veram in semetipsa iustificatam desiderabilem super aurum & pretiosâ quacumque, ac dulcioram super mel & fænum.

Hoc splendidissimum diuinæ legis elogium, Iustinus agens cum Tryphone ad solam legem Christi volit pertinere, exculpa Mosaica: reuictusque Iudeos, quod de lege Mosis illud acciperent, si scribens. [Quo magis persuadeam vos nihil in scripturis intelligere præferam & alium Psalmum Davidis afflatu Sancto Spiritu, ut unque vos cum ad Salomonem ex illo prognatum, & ipsum Regem vestrum accommodare conemini. Refertur autem & hic ad Christum nostrum Dominum: vos vero verborum similitudine vos ipsos decipitis. Nam cum dicit; *lex Domini est irreprehensibilis*, non illam futuram, sed Mosaicam interpretamini, reclamante Deo, qui nouam legem nonquam Testamentū pollicetur.] Non grauatae dederim, verbas Davidis ad omnem diuinam legem, naturalem, scriptam, & Euangelicam pertinere. Quod Petrus Damiani serm. de Resuſtētione, diligenter persequitur. Sed salua semper esse debet legi Euangelicæ prærogativa dignitatis, quod omnia proposita decora. Et ut ait idem Damiani, è tribus illis diuinis legibus, [Prima est immaculata, secunda magis, tertia maximè. Sic & conuertens animas.]

Lex Christi, præ Mosaica, longè magis conuertens animas.

623 Hoc de animarum conuersione per legem Christi, multo pleniū præstitum ab ea, quam à lege Mosis, nemo non videt. Propterea enim Moses, exili voce, & impedita, fuisse proditur. Christi vero vox in omnem terram diffusa est, & lex eius ubiū insonuit: & sicut alta vox ac grandi infonante, exilior opprimitur, ita ad vocem loquæ grandis Christi fide præmulgatam, filiat Mose. Ideo auriculam seruoc sacerdotis Mosaici absclidi Petrus, ut significaret fidem Christianam cuius caput visibile est Petrus, abrogaturam fidem Iudaicam, ut commentatur Origenes Tract. 33. in Math. Verbum enim fidei per auditum concipiatur. Quod aliter dixit Isidorus Pelus. lib. 1. Epist. 257. [Exortante luce matutina, lux nocturna abscedit. Claro Sole oriente, syderum chorus obscuratur. Cum purus ac liquidus dies illuxit aurore umbras finem accipiunt. Cum Euangelij sapientia effusit, legis puerilis institutio minus suum exercere desit. Sic nempe vocis vsum amittit Zacharias, posteaquam noua atque admirandæ salutationis, letum nuncium audiuit.]

Idem significasse silentium Zachariæ, Patris Baptistaræ, tradit his versibus Sidonius, carmine 16. quod est Eucharisticum ad Faustum alloquens Christum, & Spiritum eius.

*Quique etiam Eliam terris missure secundum,
Zacharia iusti linguam placate ligassis,
Dum faceres serum rugosa purpura petrem,*

R p 2 Edi 3

*Edita significans iusso reticere Propheta,
Gratia cum fulsi, nosset se ut lex ta-
ciuram.*

Hinc liquet, quanto iure, Lex Christi præ Mosaiica dici potuerit *conuertens animas*. Nec sanè poterat lex Mosis animas valde multas conuertere, cum ipsa sibi metu inisceret compedes; seque viuis prouincias, nec admodum diffusa angustias creceret, ut Eusebius initio operis de Demonstratione Euang. egregie aduertit. Ardebat enim sacrificia & ceremonias præcipuas legis, ad templum Hierosolymitanum, ut videre est in præcepto de oblationibus, & celebratione Palchatis, & Pentecostes, & festi tabernaculorum. [Cum igitur eum locum tam multis signis ostendat totieque illuc cum toto genere totaque domo ire oportere præcipiat, qui fieri potest, ut ea quæ dicit, vel iis conueniant, qui breui interuallo à Iudæa distant nemus gentibus quæ in toto terrarum orbe degere intelliguntur;] Eo magis quod ne veniam quidem villam tribuit iis qui transiliant quæcumque præscripta sunt, ac potius execrationem omnibus quicunque non omnino omnia seruauerint denunciat, ut verbum sic dicens *Exterabit quicunque non steterit in omnibus quæ in hac lege scripta sunt, ut faciat ea.*] Addit, leges plerasque latas Leuitici 5. & 9. aduerter eos qui involuntariè aliquid præstiscent, quod tanpi expiari veller aditione templi Hierosolymani, & sacrificij ibidem peracti. Quod multo magis iis qui voluntariè legem vio- lassent, indicium fuisse, non est dubium, ut re- & cèt concludit Eusebius, qui subdit. [Quid ad hac igitur argumentari oportet, quando ut dictum est, cuncta redigens in summam Moses, sic im- precatur; *Exterabit omnis quicunque non stete- rit in omnibus quæ in lege scripta sunt ut faciat ea.* Ergo etiam in extremis terra sinibus habitantes, si titus Mosaiicos seruare volebant, ut talem execrationem vitarent, promissamque Abraham be- nedictionem contingent, haec omnia facere oportebat; ac ter singulis annis Hierosolyma petere; ex omni præter ea natione, quæ tales sibi ritus seruando proposuisset, feminas par- tu modo ac doloribus leuatas, tam longum iter ingredi, ut quod imperasse Moyses sacrificium pro singulari pueris offerrent; Item qui aut mortuum corpus attigissent, aut peccarent, aut iniuri aliquid fecissent, eos ab extremis terra sinibus venire, ac properantes excurrere ad eam quæ lege sancta esset, purgationem, ut execrationis poenam effugerent; Sed planè perpicias ut vel ipsa Hierosolyma in colentibus, atque in una Iudæa versantibus, ac degentibus, Mosaicum illud viuendi institutum, seruatu difficile esset, nemus tale ut possit à reliquis gentibus obseruari.] Quare multo magis lex Christi, sicut conuertens animas quam lex Mosis, & Christus tanto sublimior & melior Legislator quam Moses, quanto differentius præ illo nomen ha- reditanit. Et idem de reliquis à Davide propositis legis Dei dotibus, monstrare facile est, cum eodem Damiani & cum Lirato latè id pro- quente, in prefatione ad Euangelia.

*Quam suavis lex Christiana, præ
Mosaica.*

624 Religio tamen sit præterire dulcedinem, in qua præcellit planè lex Christi. Potuerit sane lex Mosaiica, dici dulcior super mel & suum, eo quod condiente eam Spiritu gratia, amator illius abstergeretur, fieretque suauissima. Quod ferunt frequentes cœlestes apud Prophetas de legis leuitate & facilitate. Sic Isaia 10. com- puræ se in gum à facie olei. Et Deuter. 33. dicitur, *pes in oleo, ax in pedibus eius* quod Celleñi l. de panibus c. 26. de dulcedine in via laboriosa explicat, qualis erat via legis, dulcedine diuinus scatens. At ea suauitas, non nisi ex apergine mellis Euangeliæ, anticipata superflua, deriuabatur. Ex se vero lex amarissima & infig- uissima erat. Quæ mihi germanissima esse vide- tur causa, cur Deus Leu. 2. mel & cera in aliis suum inferri varet; sed iuberet adhiberi oleum, quod amaritudine oliuariæ exprimitur, sic illius interdicti varias à varis prolatæ fusile casas, præter stiolas illas quas profert Plutarchus lib. 4. Sympos. q. 5. Nam Petrus Blefensis Epist. 112. id refut ad detestationem melitorum ver- botum, & adulatio. Idem Epist. 100. censet dannari ea lege, superiores qui toci fini mellis cum probum eoque nomine dignum pre- cium, necesse sit se ferentibus benigintatem tem- perare, ne laxentur & desfluant omnia. S. Hieronymus epist. ad Gaudentium & S. Cybill. l. de adorat. notatum volunt, quantopere aversus Deus insanosum mel voluptatis, & hominem qui sit Cereus in vitium plecti. Nam & Plato apud Clementem Alexandrinum lib. 7. atom. Vo- lepati homines effici cereos, expostulat. Philo l. de victimis offerentibus, ad apis impri- ratatem configit. Ex bubulo enim cadavere pro- gigni apem, idèoque impurum animal haberi docet. Sed impurum animal haberi apem, non dabunt qui eius puritatem sumam extollere. S. Ambrosius l. 1. de Virginibus, comparans apem Virginis, Russinus ad tertium symboli articulatum, & ex extensis doctus Poëta 4. Georg. Plutarchus lib. de præceptis coniubial. & fib. de causis naturalibus quibus quantopere apis im- puritatem omnem auferunt, multis monstrans. Et plenissime idem prosequitur Aldrovandus lib. 1. de insectis c. 1. Mihi ergo interdicti quo mel & cera ad altare Dei inferri vobantur. Germi- na ratio eslevidetur, quod legem ex se insuauissi- mam, Cera quæ mellis hospitium est & mellis suauitas dedecet. Nunc vero & mel & cera in- seruntur Ecclesiis ob summam suauitatem legis gratiaræ, & quia nihil facilius & suauius in ea, quam tecum agere & legem exequi. Videndis qui id plenissime prosequitur S. Chrysostomus Tom. 2. in ad Ephes. in moral. & tom. 13. in ad Romanos ad illud, qui enim in carne sunt.

*Christi supra Moselem legislatorem præ-
lentia, nihil derogat, quod sub lege
factus dicitur.*

625 Ex proposita contentione legum Christi, ac legum ab aliis quibusvis legislatoribus propositarum, perspicua est quam inuestiga- bimus. Christi quatenus legislatoris præcellen-

tia, & eminentia supra omnes alios legum latores, etiam Molem, prout ipse extensa voce, Legislator vtcumque audire potest. Opponi dimitaxat videtur posse, hac non satis cohære, cum ea subiectio Christi ad legem Mosis, quam præ se ferunt variae Scripturæ. Nam ad Galatas 2, dicitur, *Deum misse filium suum factum sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret.* Quid quod Apostolus contestatur, quo quot circumcisionem accepissent, altrictos ea ipso iussi feruanda legi Mosaica. At constat Christum suscepisse signaculum circumcisionis. Subiussi ergo videtur legi Mosaica, quam ipse met professus est se veniente adimpletum, non solutum Matth. 5. Tantum non professus, se illi obnoxium. Idque agnoscere videntur plerique Patrum, tradentes, Christum iussi legi veteri subditum.

Negandum tamen est aliquid legislatoris nostri eminentiae decidere ex hoc capite, quandoquidem Christus, non de iure, (ut recte statuit creditus Anselmus ad Galatas 4. in illud *factum sub lege*.) Sed tantum quoad vsum, seu de facto, legi Mosaica subiactum. Quod enim Soto in 4. dist. 1. q. 1. art. 5. & Suarez 9. de legibus c. 5. num. 7. recte vidit, lex Mosaica non obstringebat nisi filios Abraham, via feminis & ordinariæ propagationis procreatos; cuiusmodi non fuit Christus. Quod si *factum sub lege* dicitur, non est sensus eum iussi legi obnoxium, sed ipsum vltro subiussi de facto onus legis, quo de iure non tenebatur; nec aliter se gessisse, quam si legi iussisse obnoxius. Nisi si aliquando, ad exemptionem suam prodendam, & vt filius Dei agnosceretur, aliter fecit. Ut cum Matth. 12. obstrepenibus Iudeis, & violatum ab eo Sabathū expolulantibus, respondit; *Dominus est Filius hominis, etiam sabathi.* Circumcisionem autem non idcirco suscepit, vt per eam Iudaei aggregate, sed propter alios fines, de quibus S. Thomas Opusculo 60. c. 5. & Toletus in c. 2. Lucæ annotat. 30. & quia vnicus titulus quo circumcisus fieber obnoxius feruanda legi Mosaica, erat aggregatio prædicta; inde efficitur, Christum suscipiendo circumcisionem, non contrariae obligationem feruandæ legis Mosaica: quam quomodo venisse se adimpletum, sit professus, quamvis ea non tenebatur, mox attigam ex Gennadio. Patres denique Christi legi Mosaica subdium affirmantes, de voluntaria quoad factum & vsum subiectio, accipiendi sunt; non de iure, quod circa Christum nullum erat: quamvis vt de maledicto legi liberaremur, vltro illud in se suscepimus.

Quanta inde nobis à Christo, bona.

626 Est verò quod infinitam in nos legislatoris nostri bencvolentiam, & inexhaustam charitatem, æterna gratiarum actione prosequamur. Legis enim Mosaica importabili onere in se suscepit, omnibusque legis granationibus vltro admissis, ab iis nos liberavit, præceptis & numero & facilitate & vilitate præcellentioribus, nos astrinxisse contentus. [Finem illis imposuit (ait de Christo legalibusque præceptis agens Clemens Romanus 6. Constitut. c. 22.) implendo illa prius. Nam & circumcisus est, & alipersus, fecitque sacrificia, & holocausta, aliquique confutundibus legis vñus est, ac factus

est ipse legislator, plenitudo legis.] Et mox c. 23. [Qui tunc iussi lege, vt quiete & cum vacatio ne Sabathum celebrarent ad meditandum legem, num iussi, vt quotidie legem Creationis & prouidentie considerando, gratias Deo ageremus. Circumcisionem iustulit, quam in se implevit. Ipse enim erat, cui referuata erat expectatio gentium. Item qui tunc legem tulerat de sancte & religiose iurando, & peccatae veteratae idem præcepit nunc, non iurare profus. Iam baptisma, Sacrificium, Sacerdotium, cultum loco circumscriptum, aliter mutauit. Pro baptismis enim quotidianis, vnum tantum dedit, qui sit in mortem eius. Pro vna tribu Sacerdotali, iussi ex vnaquaque gente optimos quoque ad Sacerdotium eligere; neque corporum vita contemplari, sed religionem, & vitam. Pro sacrificio cruento, rationale & incruentum, ac illud mysticum Sacrificium Corporis & sanguinis Domini, quod in Symbolum mortis eius celebratur: pro cultu circumscriptio loci definito, ab Oriente usque ad Occidente in omni loco denominationis, eundem laudibus celebrare præcepit, & iustum esse statuit. Non igitur iustulit nobis legem, sed vincula.]

Origenes per pulchritudinem hom. 7. in Exodum, huc aptat, amaritudinis aquarum in Mara depulsionem per lignum. [Poco (inquit,) quod lex, si secundum literam suscipiatur, satis amara sit, & ipsa sit mirra. Quid enim tam amarum, quam vt puer octaua die Circumcisionis vulnus accipiat, & rigorem ferri tenera patiatur infanta? Amatum satis, & per amarum est, huiusmodi per poculum legis, in tantum vt populus Dei, non ill. qui in Moy' e baptizatus est in mari & in nube sed iste quin Spiritu, & aqua baptizatus est, non possit bibere de ista aqua. Sed ne gustare quidem de circumcisioni amaritudine potest, neque hostiatum ferre amaritudinem valer, nec Sabathi oblationem. Si verò ostendat Deus lignum quod mittitur in hanc amaritudinem, vt dulcis aqua fiat legis, potest de illa bibere. Quod est istud lignum quod Dominus ostendit Moy' e, Salomon edocet nos, cum dicit de sapientia, quia *lignum vita est omnibus amplectentibus eam.* Si ergo lignum Sapientiae Christus, misum fuerit in lege, & ostenderit nobis quomodo intelligi debeat circumcisione, quomodo Sabbathus, quomodo lex leprosa feruanda sit, qualiter immundi & mundi discrimen habeatur; tunc efficiunt aqua Merthæ dulcis; & amaritudo literæ legis conuertitur in dulcedinem intelligentiae spiritualis, & hunc potest bibere populus Dei.]

627 Hoc quoque accipe ex Ambrosio serm. 2. de temp. in fine. [Filij Israël peruenientes ad Maram, cum præ amaritudine aquam haurire non possebant (habet enim fons aquam, sed dulcedinem non habebat: erat delectabilis ad visionem, sed syncretus non erat ad saporem) iniecto in eam per Moysem ligno dulcedinem suauiter potarunt; austritatem quam noxia vnde gestabat, ligni abstulit sacramentum. Quod quidem in figura factum puto. Aquam enim amaram in Mara, legem esse arbitror veteris Testamenti; quæ lex præsumptuam cruce temperatur Domini, erat immritis. Iubebat enim oculum pro oculo, dentem pro dente dari, & velut austera, nullum misericordiae refrigerium porrigebat. At verò ubi ligno Euangelica passionis

Pp. 3. est

est temperata, statim amaritudinem suam suavitate commutans, dulcem se cunctis praestitit ad potandum; sicut ait Prophetus, *quam dulcia fanticibus meis eloquia tua, super mel & faunum ore.* Dulcia enim sunt eloquia qua iubent; *Si quis te percosserit in maxillam, prebe ei & alteram; si quis tibi auferat tunicam, relinque illi & pallium.* Hac ergo illa amaritudine quae dulcedine commutata est, id est, austeritas legis, Evangelij gratia, temperata est. Amara est enim legis litera sine cuius mysterio, de qua ait Apostolus, *litera occidit.* At ubi passionis illis Sacraenta iunguntur, omnis eius spiritualiter amaritudine conditur. Et de ea dicit Apostolus, *Spiritus est qui vivificat.*]

Sic Christus non legem soluit, sed adimplevit. *Quodquomodo praestiterit, accipe luculentis Gennadij verbis l. pro Synodo Florentina c. 2. l. 5. initio.* [Quatuor quartam lex antiqua continebat, iudicitalia, mystica, moralia, & ad umbrata. Iudicitalia ad mitius traduxit. Nam cum in adulterio deprehensam, & eos qui de adulterio dammati essent, lex iubet lapidari, Dominus dixit, *qui ex vobis est sine peccato, primus lapidem iaciat aduersus eam.* Et iterum, *denter pro denie, oculum pro oculo, & reliqua; qui tibi dixeram maxillam percosserit, verbe ei & alteram.* Moralitatem Dominus, que sunt mandata & precepta eius, non furram facias; ne facias haec & haec, que duini Apostoli pro fundamento habentes, Evangelica doctrina mundum illuminarunt ubi dicunt, *ne diligatis mundum hunc, neque quae mundi sunt, quia mundus transi & gloria eius, & reliqua, ne singula enumerem.* Figuralia & mystica (nam idem haec duo significant,) sustulit Dominus, circumscriptionem scilicet, Sabbathum, animalium immolations, Pascha & agnum. Adumbrata in aliam formam commutauit Dominus, pro ymbra veritatem formans: pro ardenti rubro, Virgo quae non comburitur; pro columna ignis, Sol iipse iustitia; pro Mose Christus; pro virga, Crux; pro arca, immaculata eius Ecclesia; pro transitu rubri mari, Pascha in quo nouum figurabatur; & hoc superueniente sustulit illud. Pro agno Christus, pro sanguine, Sanguinis sanguis; pro nube & igne, sanctum baptisma. Sed quid opus est cuncta enumerate? Cum omnes optimè noscant, legis adimplenda, non soluenda, auctorēm suile Christum.]

628 Quod si verē loqui volumus, non tam mandata, (quod Moses fecerat data lege,) quam benedictiones contulit nobis legislator noster. Ratiocinatio est S. Chrysostomi sancte egregiae, hom. in illud, *tunc & ipse filius subiicitur ei,* ubi cum tradidisset, Christum curasse in descensu montis leprosum, addit. [Vide quantum discribemus inter veterem legem, nouamque gratiam, etiam omni ex parte. Moses cum ex monte descendisset, primam legem tulit, & mandauit ut castris excederent leprosi. Christus vero monte descendens, leprosum protinus mundat. Et ille quidem morbos eliminat, hic vero curam eorum agit. Ascendit, Christus in montem, ascendit & Moses. Et hic quidem ut acciperet, ille vero ut daret. Ascendit Moses & innenit montem impletum tubis, nubibus, tonitruis, fulguribus, tufibibus, caligine, que licet parum congruebant dextera & magnitudini apparentis, verum decebat, ut populus ille ad-

pietatem erudiretur. At Christi gratia, timorem ponit, seruitorem cicit. Non enim accepimus spiritum seruitoris iterum intimore, sed accipimus spiritum adoptionis. Et Moses quidem decem mandata, Iesus autem Dominus Mosis, nouem beatitudines. Dictorum veritatem sciunt, quotquot aliquatenus Scripturas primum. Prima beatitudo. Beati pauperes spiritus, quia ipsorum est regnum Cœlorum. Beati qui largent, quia ipsi consolabuntur. Beati misericordes, quia ipsi saturabuntur. Beati iusti in seculum, quia ipsi saturabuntur. Beati misericordes, qui ipsi misericordiam affquerunt. Beati mundo corde, quia ipsi Deum videbunt. Beati pacifici, quia ipsi filii Dei vocabuntur. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quia ipsorum est regnum Cœlorum. Beati ipsi quando exprobrantur vobis, & persecutari & dixerint aduersus vos, omne malum verbum, mententes. Quare lex ponit decem mandata, gratia autem nouem beatitudines? Nempe decem mandatorum numerus, respondet numero plagarum Ægypti. Decem plaga, Ægypti impietatem castigant, & decem mandata populum eruditum iustitiam, id quod & litera Iota indicat, qua denarius numerus scribitur. Virgula enim formam & figuram praesertim. Et virga eruditat Ægyptios atque populum, Iesus vero Dominus noster, dat nouem beatitudines triplici ternario triplicem placent coronam. Quandoquidem fratres adorabili illa Trias, regalis illa dignitas, immaculata natura, indominabilis dominatio, in ternario gloriam habet, & venient Deus ternarij praedicacionem in terra, & virtutum numerum, quod immenso sancta Trinitati respondeat.]

Vetus Doctrina.

629 Felices quotquot ex sancti legillenis prescripto vitam degentes, non inane vel vmbriticum nomen præferent, professorum tam sanctæ legis, qui non rei falsarii criminis, vt Saluianus l. 4. ad Ecclesiast. merito appellat, grandia specie pollicentes, rebus nulla relutant, mentientes Deo. Et non sanguineis lachrymis dignum videri debeat, leges mundanastato studio obseruari, & difficiles arduique, & plerumque partus sint cupiditatis, aut in locum bonum tendant eius qui tulit: Christi vero leges suauissimas & facillimas, tot pati aduersarij generas, quod sunt leges: Verbum cuiudem Saluiani est ad calcem libri praedicti: *Pene omnis sermo diuinus, habet amulos suos: quod genera præceptorum sunt, tot aduersarij.* Si largitatem esse in hominibus iubet Dominus, auarus irascatur. Si parsimoniam exigit, prodigus exercatur, sermones sacros, improbi hostes suos dicunt. Horrent raptore, quicquid de iustitia scribitur, horrent superbi, quicquid de humilitate mandatur. Aduerterunt ebris, vbi sobrietas indicatur; detestantur impudici, vbi castitas imperatur.]

Verum ut idem mox rote admonet. [Cuncti qui oderunt mandatum factum, cauam odij in le ipsis habent. Omne fastidium non in præceptis legis, sed in moribus suis. Lex quippe bona est, sed mores malitiae per hoc inueniunt homines propositum, & affectum suum. Si enim mores suas probabiles esse fecerint, nihil eis ex eo quod

Christus Iudex.

301

quod lex bona præcipit; displicebit Quando enim bonus quis esse caperit, non potest non diligere legem Dei, quia hoc intra se habet lex Dei sancta quod sancti homines in moribus.

Faciles igitur qui non excusantes excusa-
tiones in peccatis, legum Christi duritiam, vel
asperitatem non causabuntur: sed duritiam
si qua exsistit in legi obseruatione, à seip-
sata, humiliter professi, componere se ac
fingere nitentur ad accuratam eius obserua-
tionem. Beati sicuti immaculati in via, ambulantes
in lege Domini, scrutantes testimonia eius in
toto corde exquientes eum nec contenti dic-
tere quod olim Moyses, *beati sumus Israeli, quoniam*
qua placita sunt Deo manifesta sunt nobis.
Sed illud infupit Domini oraculum animo in-
fingit, *si hac sciis, beati es, si feceris*
ea. Itaque diligenter & non perfundonè
attendenda cuius Christiano est, legis quam
prosternit, summa cum sanctitate, & di-
ginitate, par facilitas, quantum quidem
est ex ipsa lege, & suspectis quas subministrat;
dummodo subiecti dispositio non renitatur,
& distorquet redditum operosum, quod re-
ctum & leue alioqui foret. Sed præstet in
dignitatem legislatoris nostri est intendendum,
qua ad legis per eum traditam obseruationem,
virget nos maximè. Conclusio est Apostoli
Hebreorum 2. huic loco congruentissima,
Proprietas abundantiæ, oportet obseruare nos ea
qua audiimus, ne foris perefruamus. Si enim
qui per Angelos dictum est sermo, *scelus est firmus,*
& omnis pruaricatio & inobedientia accepit
instans mercedis retributionem; quomodo nose fia-
gimus, si tantum negleverimus salutem? quia cum
initium accepissemus enarrari per Dominum, ab eis
qui audierunt, in nos confirmata est, contestante
Deo signis & portentis, & variis virtutibus, &
spiritus distributionibus secundum suam voluntatem.

fit materia de qua potius, aut frequentius, aut
überius sit sermocinandum, & agendum. Do-
clusalium longe de hac re disputationis S.
Chylostomi, hom. 2. in 2. ad Thessl. [Dic-
mihi homo; Tribunal Christi cum sistendu-
sis, omnia magis loqueris quam de isto: Et qui-
dem si quando tibi cum iudice causa est, ple-
rumque verbo tenus dumtaxat; non nocte,
non die, non aliquo temporis articulo, non ali-
qua hora aliud quid loqueris; sed tempus de
causa illa quam agendum habes. Cum verò de
omni vita tua rationem reddituris sis, neque
alios eriam patetis, qui te iudicii huius admis-
neant? Atqui propterea cuncta perire semper,
& intercidere, quod humano quidem tribunali-
li temporalium rerum gratia sistendi, nem-
inem non monemus, neminem non rogamus;
indesinenter de illo solliciti sumus, omnia hu-
ius gratia facimus : ad tribunal regum Christi
venturi, idque breui, neque per nos ipos ali-
quid, neque per alios facimus.] Sed & Roffinus
ad 7. Symboli articulam, quanti interist hoc
argumentum nunquam fastidire, pulchritus
verbis attigit. [Arbitror admouendum, quod
ista fidei traditio, quotidie nos vult de adventu
iudicis esse sollicitos, ut actus nostros ita præpa-
remus, veluti reddituri illuminati Iudici ratio-
nem Hoc enim erat quod & Propheta dice-
bat de viro beato; *Quia disponet sermones suis
in iudicio.*] Non est ergo timenda argumenti
ad eo fructuosa, vel prolixitas, vel asperitas. Ne-
tamen in imminentium cogat diffundere tradi-
tionem, attingam paucis quæ ad veritatem, &
cittulum, ac obiectum, iudicariæ potestatis Christi
pertinent. Quæ verò ad circumstantias & ad-
iuncta varia diuorum primariorum & illustrissi-
morum actuum potestatis huius iudicariæ per-
tinent, nempe iudicij particularis, & vniuersali
dumtaxat delibabo. Auidum pleniorisimo ple-
nissime discussionis corundem, remitemini ad Pe-
trum Thyræum diligentissime & minutissime in
eo argumento vestatum, & ad alios infra refe-
rundos.

C A P V T V I I I .

Christus Index.

Et hic quoque titulus, connexus est cum titulos Regis. Nam iudicaria potestas, est appendix regia, vel potius partiale eius constitutum. Nec est quod titulus iudicis videatur restringendus ad folios homines, atque adeo referendus ad sectio-nem. Nam certum est, Angelos quoque, esse a Christo Iudicandos. Si enim Apostolus, de fe & lute similibus verè dixit, *nescitis quia Angelos iudicabimur*; quanto magis Christus Dominus, qui non assidebit alteri iudici, sed erit ipse Iudex primarius, Angelos quoque iu-dicabit?

*Non timendum prolixitati in disputatione
de Iudicio.*

De Christo igitur Angelorum & hominum
iudice disputaturus, fructuissimo sanè argu-
mento, non debo extimescere vel prolixita-
tem, vel acerbitatem disputationis: cum nulla

631. *Este igitur Christum omnium Iudicem, sic indefinite loquendo, & ad hoc illud ut *iudicium rem non arteando*, de quo potea, certum ex fide est. Ita enim aperte traditur in plerisque Scripturis, & illuistrissime Ioannis 5. vbi Christus de seipso dicit, *Pater non iudicat quicquam, sed omne iudicium dedit Filiis, ut omnes honorificent filium, sicut honorificant Patrem.* Quod accipendum esse de filio provocante vestito, seu de Verbo subsistente in humanitate nostra, recte tradit ibi D. Augustinus tract. 21. Imo aperte videtur id tradidisse ipse Christus, cum mox subdit, *sicut pater habet vitam in semetipso, sic dedit ei Filiis habere vitam in semetipso, & potest dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est.* Iur. S. Augustinus 1. Trinit. cap. 13. Propositis his verbis, ad probandum quod filius in humanitate iudicabit, subdit; [Puto nihil esse manifestius.] Et vere sunt verba expressissima. Nam quod S. Chrysostomus hom. 8. in Ioannem, eisque de more adhaerentes Theophilactus & Euthinius, ut reiaceant Paulum Sanostenum, qui ibi terminabat.*